

Juteltaisko?

Keskustelevat oppitunnit ja vanhempainilta
5.-6.-luokkien päihdekasvatukseen

õnni-hanke

 EHYT

 Emma & Elias
PIDETÄÄN HUOLTA LAPSISTA

 MLL
MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Suomen

VANHEMPAINLIITTO

Raittiuden Ystävät ry

Juteltaisko? -materiaali on tuotettu osana päihdekasvatustyötä tekevien järjestöjen ånni-hanketta (2014-2017). Hanke toteutettiin Veikkauksen rahoituksella. Sisältö pohjautuu 5.-6.-luokkalaisille ja heidän opettajilleen tehtyihin kyselyihin Turunmaalla, Pohjois-Karjalassa ja Vantaalla. Lämmin kiitos kaikille projektiin osallistuneille.

Hankkeen tavoitteena on ollut tukea alakouluikäisten päihdekasvatusta lasten ehdoilla, kulttuurisensitiivistä näkökulmaa unohtamatta.

Käsikirjoitus: Jenni Helenius, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja ånni-työryhmä

Piirroksiset: Reetta Helenius

Taitto: Markkinointitoimisto Sensei, Carnivore Oy

Oppitunti- ja vanhempainiltoihin
liittyvät materiaalit ovat ladattavissa
verkko-osoitteista www.anni.fi
sekä www.innokyla.fi

Johdanto	4
Oppituntien ohjaajalle	5
Oppituntimateriaali	7
Oppitunti 1	8
Aloitus ja esittäytyminen	8
Aiheeseen virittävät diat	9
Keskustelutehtävä ryhmissä	9
Ryhmätehtävän purku	10
Oppitunti 2	18
Post it -tehtävä: ”tiedoksi vanhemmille”	18
Tehtävän purku	18
Vanhempainiltamateriaali	19
Vanhempainillan tavoitteet ja kulku	20
Aluksi	20
Tarinat	21
Toteutustapa 1	22
Toteutustapa 2	26
Oppilaiden ajatuksia	27
Loppupusanat	28
Liitteet	29

Tässä materiaalissa kuvattujen oppituntien ja vanhempainillan tavoitteena on

1. Lisätä keskusteluja alkoholinkäyttöön ja tupakointiin liittyvistä sosiaalisista tilanteista
 - a) lasten ja vanhempien välillä
 - b) eri perheiden vanhempien kesken
2. Kiinnittää vanhempien huomio siihen, että alkoholinkäytön ja tupakoinnin mallit välittyvät lapsille sosiaalisissa tilanteissa

Oppitunnit on tarkoitettu 10–13 -vuotiaille, eli perusopetuksen 5.–6. vuosiluokkien oppilaille. Vanhempainilta on tarkoitettu saman ikäisten vanhemmille.

Tälle ikäryhmälle erityisesti suunnattua ehkäisevän päihdetyön materiaalia on tehty vain vähän. Alakoululaisille ei kannata käyttää täysin samaa opetusmateriaalia kuin yläkouluikäisille, koska niissä viestitään useimmiten rajuistakin päihdekokeiluista ja samalla saatetaan tahattomasti antaa malli riskikäyttäytymiseen. Oppitunneilla tuetaan alakoululaisten omaa ikäidentiteettiä: alakoululaisella ei ole kiirettä päihdekokeiluihin. Vanhemmat ja kasvattajat saattava pohtia, kannattaako heidän kanssaan siksi vielä puhua päihteistä – ettei tulla herättäneeksi mielenkiintoa niihin. Koululaiset kuitenkin näkevät päihteidenkäyttöä ympäristössään, mediassa ja esimerkiksi alkoholimainonnassa. Aikuisten on tärkeää keskustella heidän kanssaan siitä, millaisia päihdekäyttäytymisen esimerkkejä he näkevät ympäristössään, ja mitä he itse ajattelevat muiden päihteidenkäytöstä. Lisäksi on tärkeää saada tietoa päihteiden terveysvaikutuksista, mutta koska se sisältyy myös perusopetuksen opetussuunnitelmaan, tässä tiiviissä oppituntimallissa painotetaan sosiaalisten tilanteiden merkitystä. Aikuisempien nuorten kohdalla sosiaalisten tilanteiden merkitystä ovat tutkineet mm. Lehto ym. (2012) ja Maunu (2012).

Ikäsensitiivisyyden lisäksi toinen periaate oppituntimallien kehittämisessä on pyrkimys kulttuurisensitiivisyyteen. Ihmiset eivät välttämättä elä vain yhden kulttuurin vaikutuspiirissä, vaan heillä saattaa olla kieliryhmänsä myötä yksi kulttuuri ja esimerkiksi harrastustensa, työnsä tai vaikkapa uskontonsa takia muita kulttuureja ja alakulttuureja, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Kulttuurisensitiivisyydellä kuitenkin tarkoitetaan tässä oppituntimallissa eniten kielen perusteella määräytyvää kulttuuria, ja toisaalta perheen omaa elämäntapaa, joka muodostuu erilaisista aineksista. Kukin osallistuu keskusteluihin omasta näkökulmastaan käsin, eikä sitä tarvitse avata muille. Keskusteluissa kuitenkin puhutaan kotiin ja asuinympäristöön liittyvistä asioista, jotka ovat mitä suurimmassa määrin kulttuuriin liittyviä, vaikka sitä ei arjessa tulla ajatelleeksi.

Oppituntien pilotointivaiheessa pyrittiin saamaan kulttuurisensitiivistä tietoa siitä, miten tunneilla esiin nostetut alkoholinkäyttöön liittyvät sosiaaliset tilanteet jäsentyvät suomen- ja ruotsinkielisten lasten opetusryhmien keskusteluissa. Oppituntimallissa käytettyjen tehtävien kysymyksenasettelun taustalla ovat oppilaille ja vanhemmille keväällä 2014 toteutettujen kyselyiden tulokset. Oppituntien myötä tarkasteltiin, millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä keskusteluissa ilmenee, ja miten esille tulevia kulttuurisia erityispiirteitä voitaisiin jatkossa ottaa huomioon ehkäisevässä päihdetyössä. Pilotoinnissa todettiin, että suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppitunneilla ja vanhempainilloissa aihetta käsiteltiin samansuuntaisesti, mutta pieniä erojakin esiintyi. Oppilaiden vastauksista huomiota kiinnitettiin erityisesti siihen, että ruotsinkieliset lapset kertoivat usein vanhempiensa tarjoavan heille alkoholia kotona. Suomenkieliset lapset taas kertoivat vanhempiensa tietävän useimmiten, missä he viettävät vapaa-aikaansa. Tutkimuksissa (mm. Kouluterveyskysely) pidetään usein riskinä sitä, että vanhemmat eivät tiedä missä lapsi viettää vapaa-aikaansa. Kyselyjen perusteella nämä kaksi aihetta otettiin mukaan vanhempainillan keskusteluissa käsiteltäviin tilanteisiin.

Vanhempien kyselyyn vastanneista moni ajatteli, että alkoholista ja tupakasta ei tarvitse puhua lapsen kanssa vielä, koska hän ei ole osoittanut olevansa kiinnostunut kokeilemaan niitä. Oppituntimallin tavoitteeksi nostettiin keskustelujen käynnistäminen jo ennen kuin lapsi on osoittanut erityistä kiinnostusta päihteitä kohtaan. Aiheesta voidaan jutella yleisellä tasolla ja näin osoittaa, että asia ei ole tabu.

Yhteiskunnallisen markkinoinnin näkökulmasta oppituntimalli on suunniteltu toteuttamaan oppilaissa ja vanhemmissa yksi käyttäytymismuutos: keskusteleminen alkoholista ja tupakasta niin, että molemmat keskustelevat vertaisryhmissään ja lisäksi kotona keskenään.

OPPITUNTIEN OHJAAJALLE

Oppitunteja voi ohjata esimerkiksi koulun oma opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, nuoriso-ohjaaja, paikallinen päihdetyöntekijä tai ehkäisevän päihdetyön järjestön kouluttaja – aikuinen, joka on etukäteen pohtinut itse oppitunneilla käsiteltäviä tilanteita. Oppituntien ohjaajan kannattaa varautua keskusteleviin ja päihdeasioita monesta näkökulmasta pohtiviin tunteihin. Tunneilla ei juurikaan ole ”oikeita ja vääriä” vastauksia, vaan pohdintatehtäviä, joissa jokainen saa kertoa mielipiteensä. Oppitunnit rakentuvat oppilaiden ryhmäkeskusteluista. Kouluttajan tehtävänä on antaa tehtävien ohjeistukset ja purkaa ryhmätehtävät oppilaiden kanssa. Tämä lähestymistapa mahdollistaa sen, että oppilaiden näkemykset alkoholinkäyttöön ja tupakointiin liittyvistä tilanteista tulevat kuulluksi. Oppitunnin on tarkoitus edistää vuorovaikutusta oppilaiden ja ohjaajan välillä.

Oppituntimallin ensimmäisellä tunnilla keskustellaan sosiaalisista tilanteista, joissa nuoret usein törmäävät alkoholinkäyttöön tai tupakointiin. Menetelmänä on tarinallinen etäännyttäminen. Tarkoituksena on, että oppilaiden ei tarvitsisi kertoa omista kokemuksistaan, vaan he voisivat kertoa näkemyksiään virikekuvien tilanteiden avulla. Osassa tilanteista on kyse nuorten päihteidenkäytön ehkäisemisestä, ja osassa vanhempien nuorille antamasta esimerkistä.

Purkukeskustelussa on tärkeää muistaa etäännyttäminen. Keskustellaan kuvien henkilöistä, mietitään mitä tilanteessa on voinut tapahtua. Miltä tilanne tuntuu, ja mitä se oppilaiden mielestä kertoo henkilöiden välisestä suhteesta. Tarkoitus ei myöskään ole, että kenenkään kotiasioita puidaan kaikkien kuullen. Sen sijaan tarkoitus on keskustella sellaisista tilanteista, joissa alakouluikäiset saattavat nähdä alkoholinkäyttöä tai tupakointia. Vanhempien ja kavereiden esimerkillä on väliä, mutta myös keskustelemisellä on merkitystä. Kun tilanteista keskustellaan neutraalisti oppitunnilla, pohtien niitä monista näkökulmista, oppilaalla on mahdollisuus miettiä omaa näkemystään esimerkiksi kaveripaineesta, netissä olevista päihteidenkäyttövideoista ja -keskusteluista, sekä siitä, miksi vanhempien on hyvä tietää, missä lapset ovat.

Toisella oppitunnilla keskustellaan suuremmin oppilaiden omista ajatuksista. Tavoitteena on saada oppilaat keskustelemaan omasta vapaa-ajastaan ja koota oppilaiden ajatuksia vanhempainiltaa varten. Kun oppilaat vastaavat kysymyksiin ”Mitä vanhempien pitäisi tietää sinun ikäistesi vapaa-ajasta?”, ”Mitä ajattelet nuorten tupakoinnista ja alkoholinkäytöstä omalla asuinalueellanne?”, ja ”Oletko keskustellut alkoholista tai tupakasta vanhempiesi kanssa, sekä ”Mitä alkoholiin tai tupakkaan liittyvää haluaisit kysyä vanhemmiltasi?”, he samalla myös jäsentävät omaa näkemystään omanikäisistään suhteessa vanhempiinsa, ja itseään vanhempiin nuoriin omalla alueellaan. Purkukeskustelussa onkin tärkeää puhua siitä, että nuorten päihdekokeilut eivät ole ”aikuismaisuuksia”. Kannattaa myös kertoa, että monet aikuisetkaan eivät polta tupakkaa, eikä alkoholi kuulu kaikkien aikuisten elämään, ainakaan tärkeänä osana sitä.

Oppituntien tarkempi ohjelma on kuvattu seuraavissa luvuissa. Eri tehtäviin on merkitty ohjeellinen kesto-aika. Se kuitenkin riippuu esimerkiksi ryhmän koosta ja keskusteluinnoituudesta. On hyvä varautua myös siihen, että joskus oppitunti pääsee alkamaan sovittua myöhemmin tai teknisten välineiden kanssa tulee hankaluuksia. Kaikki oppituntimallissa olevat tehtävät ovat toteutettavissa myös paperiprinttien avulla siltä varalta, että esimerkiksi powerpoint-esitystä ei voikaan näyttää luokassa. Ohjaajan, joka menee pitämään oppitunteja tai vanhempainiltaa vieraalle koululle, kannattaakin varautua printtaamalla diasarjat etukäteen mukaan.

Vinkkejä ohjaajalle!

Hyödynnä änni-videoita oppituntien ja vanhempainiltojen keskustelun virittäjinä.
www.anni.fi

Jos ryhmään kuuluu osallistujia eri kieli- ja kulttuuritaustoista, arvioi vetämäsi tilaisuuden onnistumista änni-hankkeen tuottaman ”kulttuurisensitiivisen koulutuksen tsekkauslistan” avulla.
www.anni.fi

Oppitunti- materiaali

OPPITUNTI 1

Oppitunnin tavoitteet: Keskustella arjen tilanteista, joissa 10-13-vuotiaat oppilaat saattavat nähdä tupakointia tai alkoholinkäyttöä ja joutua ottamaan siihen tavalla tai toisella kantaa.

Tunnin kulku:

1. ALOITUS JA ESITTÄYTYMINEN
2. AIHEESEEN VIRITTÄVÄT DIAT
3. KESKUSTELUTEHTÄVÄ RYHMISSÄ
4. RYHMÄTEHTÄVÄN PURKU (jatkuu seuraavalla tunnilla)

1. ALOITUS JA ESITTÄYTYMINEN (5 min)

Tehtävän tavoite: Oppilaille kerrotaan, mitä tunneilla on tarkoitus tehdä ja miksi. Nopea esittäytyminen.

Oppitunnin idean esittely: Ohjaaja kertoo oppilaille, että tunneilla on tarkoitus keskustella sellaisista tilanteista, joissa 5.-6. luokkalaiset saattavat nähdä alkoholinkäyttöä tai tupakointia. Tunnilla keskustellaan ja kirjoitetaan tarinoita ryhmissä. Oppilaiden kirjoittamia tarinoita tai viestejä vanhemmille käytetään vanhempainillassa.

Esittäytyminen: Ohjaaja pyytää kaikkia nousemaan seisomaan. Hän kertoo, että kohta hän mainitsee erilaisia hyviä ominaisuuksia, joita ihmisillä on. Kun joku arvelee, että mainittu ominaisuus sopii häneen itseensä, hän voi istua. Ohjaaja luettelee ominaisuuksia, kunnes kaikki istuvat.

Ahkera
Taiteellinen
Sporttinen
Muista huolehtiva
Osaa antaa muille puheenvuoron
Iloinen
Reipas
Huumorintajuinen
Ja jos joku on vielä seisomassa,
hän on ainakin vaatimaton - ja voi istua.

Purku: Ohjaaja kertoo, että jokainen on taitava jossain, ja jokaisella on hyviä ominaisuuksia. Jokaisella on myös jotain uutta opittavaa. Ei ole mitään "taikajuomaa", joka tekisi meistä yhtäkkiä rohkeampia tai aikuisempia. Jokainen ihminen kasvaa omaan tahtiinsa - ja omanlaisekseen. On tärkeää, että ihmiset arvostavat toisiaan, ja tarvittaessa auttavat toisiaan. Kukaan ei saa painostaa muita esimerkiksi päihteidenkäyttöön - eikä muuhunkaan sellaiseen, josta voi seurata itselle tai muille haittaa tai tarpeetonta pahaa mieltä.

2. AIHEESEEN VIRITTÄVÄT DIAT (15 min)

Oppituntimallin diat 2-7

Tehtävän tavoite: Ajatusten virittäminen keskusteluun 1) sosiaalisista tilanteista, joissa oppilaat saattavat nähdä alkoholinkäyttöä tai tupakointia, ja 2) sellaisista yhteiskunnallisesti tunnustetuista normeista (ikärajat, terveysvaikutukset jne.) joihin perustuu alaikäisten suojeleminen päihteiltä.

Oppilaiden johdattamiseksi tuntien aiheeseen katsotaan muutama dia, jotka ohjaaja on etukäteen valinnut diasarjan dioista 2-7. Jokaiseen diaan on merkitty pari sanaa tai numero. Ohjaaja kertoo, mitä diassa oleva numero tai sana tarkoittaa. Hän kyselee, mitä mieltä oppilaat ovat asiasta.

Ohjaaja kertoo lyhyesti siitä, että kannattaa miettiä, mistä hankkii tietoa päihteistä ja että päihteistä hankittuun tietoon kannattaa suhtautua kriittisesti (esim. netissä olevat videot ja keskustelupalstat). Ohjaaja muistuttaa, että lapset voivat kysyä vanhemmiltaan asioita, jotka heitä mietityttävät. Myös koulun terveysaiheisessa opetuksessa kannattaa kysellä asioita, jotka tuntuvat epäselviltä tai kiinnostavilta. Aikuisten tehtävä on keskustella lasten kanssa.

3. KESKUSTELUTEHTÄVÄ RYHMISSÄ (15 min)

Oppituntimallin dia 8

Tehtävän tavoite: Keskustella sellaisista tupakointiin tai alkoholinkäyttöön liittyvistä tilanteista, joita oppilaat saattavat nähdä.

Kesto: Tehtävään käytettävä aika riippuu ryhmän suuruudesta ja keskusteluaktiivisuudesta. Varsinainen ryhmätehtävä, tarinan kirjoittaminen, kestää noin 15 minuuttia, mutta purkuun käytettävä aika vaihtelee paljon ryhmittäin.

Yleistä: Voit käyttää diakuvia joko ilman puhekuplia tai niiden kanssa. Puhekupla kohdentaa tilanteen tarkemmin tiettyyn mietittävään asiaan, mutta jos kuvaa käyttää ilman puhekuplaa, oppilaat voivat tulkita tilannetta laajemmin omasta näkökulmastaan.

Kuvat: Tulosta pienryhmille kuvat tämän vihkosien viimeisiltä sivuilta.

Tehtävän ohjeistamisesta: Keskustelutehtävän toteutukseen on kaksi tapaa: joko kirjoitetaan tarinoita ryhmissä tai keskustellaan kuvista koko luokan kesken. Seuraavassa taulukossa kuvataan kumpikin toteutustapa.

	TOTEUTUSTAPA 1.	TOTEUTUSTAPA 2.
Miten?	Jaetaan oppilaat pienryhmiin (3-6 ryhmää) Jokaisesta ryhmästä valitaan yksi oppilas, joka kirjaa keskustelun muistiin. Jokaiselle ryhmälle jaetaan yksi kuva, josta ryhmä keksii ja kirjoittaa tarinan. Purkuvaiheessa jokainen ryhmä esittelee kuvan muille ja kertoo tarinansa. Jos ryhmiä on enemmän kuin kuvia, kahdelle ryhmälle annetaan sama kuva.	Ohjaaja näyttää kuvat powerpointilta yksitellen. Näistä keskustellaan koko luokan kesken. Jokaista kuvaa varten valitaan kirjuri, joka kirjoittaa keskustelun pääkohdat muistiin
Missä tilanteessa?	Tämä toteutustapa sopii tilanteisiin, joissa tunti päästään aloittamaan ajallaan ja näyttää siltä, että oppilaat saisi innostettua pohtimaan asioita itse ryhmittäin.	Tämä toteutustapa sopii esimerkiksi tilanteisiin, joissa luokka vaikuttaa liian levottomalta ryhmätöiden tekemiseen, tai joissa tunnin aloitus viivästyy huomattavasti.

Ohjeeksi oppilaille (toteutustapa 1): Kohta tutustumme muutamaan kuvaan, joihin liittyy alkoholinkäyttöä tai tupakointia. Kertokaa tarina, jossa kerrotte, mitä kuvassa tapahtuu ja miltä eri henkilöistä tuntuu. Mitä voisi tapahtua seuraavaksi? Kertokaa sellainen tarina, joka voisi mielestänne olla mahdollinen. Kirjoittakaa tarina paperille. Hetken kuluttua se luetaan ääneen muille. Tarinoita näytetään nimettöminä myös vanhempainillassa.

OHJAAJALLE

Kun tarinoita tehdään ryhmissä, myös prosessin aikana käytävä keskustelu on arvokas oppimiskokemus. Kukin ryhmäläisistä kirjoittaisi yksin erilaisen tarinan, mutta yhdessä he joutuvat pohtimaan, millä logiikalla ihmiset voisivat tilanteessa toimia ja millaisia vaihtoehtoja heillä olisi. Kun tarinoista keskustellaan ryhmissä, ohjaaja voi tarvittaessa muistuttaa, että tarinat eivät kerro siitä, mitä oppilaat ovat itse perheissään kokeneet, vaan sellaisista tapahtumaketjuista, joita he pitävät kulttuurissamme mahdollisina. Purussa keskustellaan kuvien henkilöistä. Mietitään, mitä tilanteessa on voinut tapahtua. Pohditaan, miltä tilanne voisi tuntua eri henkilöiden näkökulmasta.

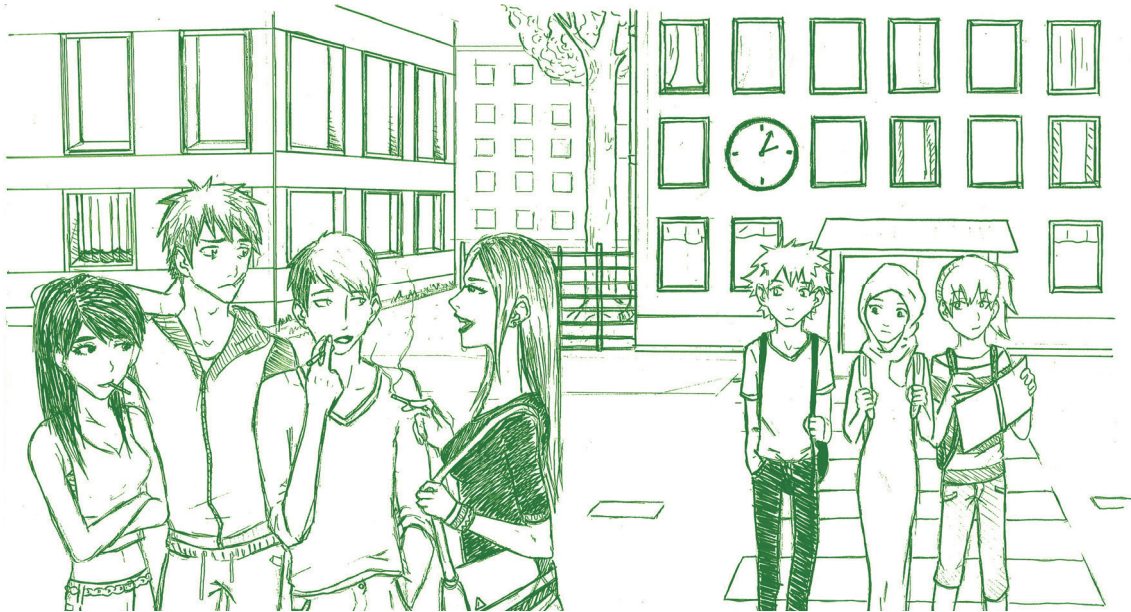
4. RYHMÄTEHTÄVÄN PURKU (10 min + purku jatkuu seuraavalla tunnilla)

Kun tehtävä on tehty toteutustavan 1 mukaan, jokainen ryhmä näyttää vuorollaan heillä olleen kuvan, ja kertoo kirjoittamansa tarinan koko luokalle. Mikäli joku ryhmä haluaa ja aikaa on, tarinan voi vaihtoehtoisesti esittää näytelmänä. Purkutehtävässä voit näyttää kuvat vielä diasarjasta.

Purkukeskustelussa, jos kahdella ryhmällä on ollut sama kuva, niiden ryhmien tarinat käsitellään peräkkäin. Ohjaaja voi kysyä lisäkysymyksiä, esimerkiksi; miksi ajattelette, että henkilö on huolestunut? Mistä päättelette, että aiemmin oli tapahtunut juuri niin kuin tarinassa kerrotte? Mitä henkilöt voisivat mielestänne tehdä seuraavaksi?

Seuraavassa muutamia kuvakohtaisia apukysymyksiä ja purkuideoita siltä varalta, että ryhmä ei saa tarinaa aikaan.

Kuva 1) Kolme alakoululaista tulee koulusta ja näkee isompia oppilaita polttamassa tupakkaa

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miltä alakoululaisista voisi tuntua kuvan tilanteessa?
- Mitä yläkoululaiset ajattelevat tilanteessa?
- Mitä aikuiset voisivat tehdä alakoululaisten hyväksi kuvan tilanteessa?

Purkuideoita

Ei ole pakko toimia kuten olettaa ”useimpien muiden”toimivan. Vaikka näkisi jonkun tupakoivan, itse ei tarvitse opetella polttamaan. Jos tupakointi näyttää jonkun mielestä hienolta tai aikuismaiselta, miettikää miksi hän ajattelee niin? Useimmat nuoret tai aikuiset eivät polta. Ihan muut asiat tekevät ihmisestä aikuisemman. Mitä ne voisivat olla? Vastuunottaminen? Rohkeus? Itsestä tai muista huolehtiminen? Mitkä muut asiat?

Kuva 2) Lapset seuraavat nuorten/vanhempien illanviettoa

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miltä tilanne tuntuu nuoremmista pojista?
- Mitä vanhemmat ajattelisivat tilanteesta?
- Mitä seuraavaksi tapahtuu?

Purkuideoita

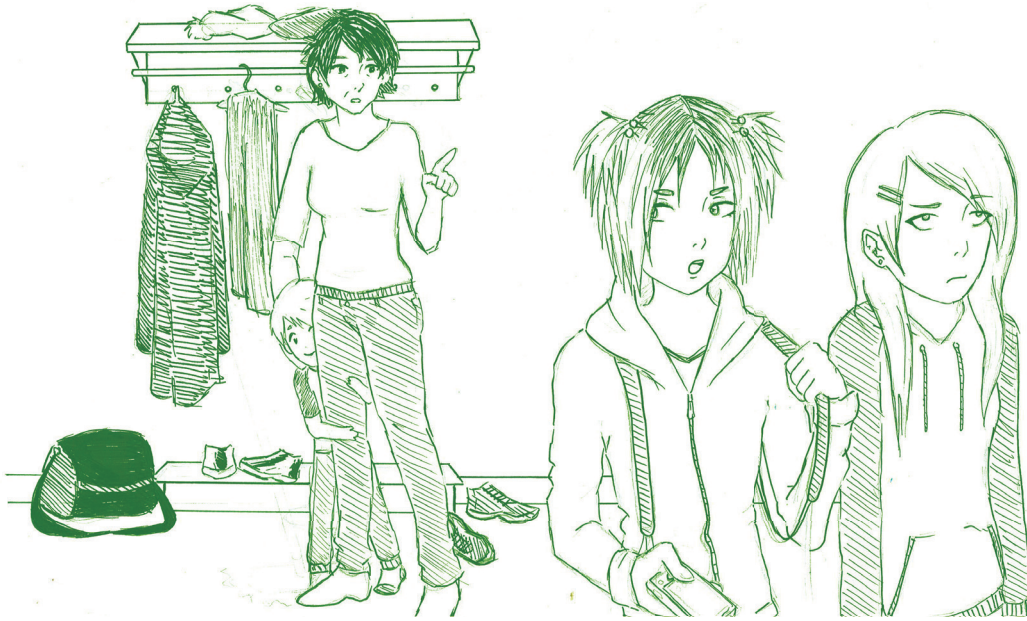
Kuva voi tuottaa ryhmiltä ainakin kolmenlaisia tarinoita:

1. Aikuiset (vanhemmat) juhlivat ikävin seurauksin ja lapsia pelottaa.
2. Teinit (vanhemmat sisarukset kavereineen) juhlivat ja lapset miettivät mitä tilanteessa pitäisi tehdä
3. Kaverit kokoontuvat viettämään aikaa ja juovat limsaa

Kuvaa voidaan lähteä purkamaan seuraavasti: Minkälainen tunnelma kuvassa on? Mitä tunnetiloja ovensuussa seisovilla lapsilla voi herätä (pelko, hämmennys, nolous, uteliaisuus)? Miten heitä pitäisi huomioida? Minkälaiset pelisäännöt perheissä pitäisi olla juhlien järjestämisen suhteen? Mistä asioista kivat juhlat syntyvät? Mitä riskejä juhlien järjestämisessä voi olla? Pitäisikö tilanteesta ilmoittaa jollekin (esimerkiksi vanhemmille, jos kyse teinien bileistä)? Kenellä on vastuu?

Alkoholi muuttaa usein käyttäytymistä. Aikuisen mielestä harmiton hauskanpito voi lapsen näkökulmasta olla ikävä kokemus. Kannusta lapsia kertomaan vanhemmilleen miltä aikuisten juhliminen hänestä tuntuu. Kerro, että on olemassa myös erilaisia lasten ja nuorten puhelin- ja nettipäivystyksiä, joissa voi ottaa yhteyttä nimettömästi (esim. Mannerheimin lastensuojeluliitto www.mll.fi, puh. 116 111.) Muistuta, että laki kieltää alkoholin oston ja hallussapidon alle 18-vuotialta. Laki on tehty suojaamaan lasten terveyttä ja kehitystä.

Kuva 3) Nuori on lähdössä ulos kaverinsa kanssa ja vanhempi sanoo hänelle jotakin

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miksi vanhemman on tärkeää tietää missä lapset ovat?
- Onko joitain tilanteita, joissa vanhempien pitäisi erityisen hyvin tietää lasten tekemisistä?

Purkuideoita

Keskustelkaa ryhmäläisten tarinoiden esiin nostamista ajatuksista. Huolehdi siitä, että kuvan kohdalla keskustellaan kotiintuloajoista ja vanhempien vastuusta. Kuvassa oleva äiti saattaa muistuttaa nuoria: ”pysykää sitten yhdessä. Pidät puhelimen auki, jotta tiedän missä olet. Jos jollain on alkoholia, et ota sitä ja tulet kotiin kello 21.”

Miksi vanhempien pitäisi tietää, missä lapset ovat? Todetkaa, että vastuu alaikäisestä on vanhemmilla. Käytännön syitä ovat myös turvallisuus ja sopimuksista kiinni pitäminen: lasten ja vanhempien olisi hyvä keskustella avoimesti menemisistä.

Kuva 4) Tilanne aikuisen kanssa

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mistä isän toruminen johtuu?
- Mistä nuoremmat sisarukset ovat huolissaan?
- Mitä seuraavaksi tapahtuu?

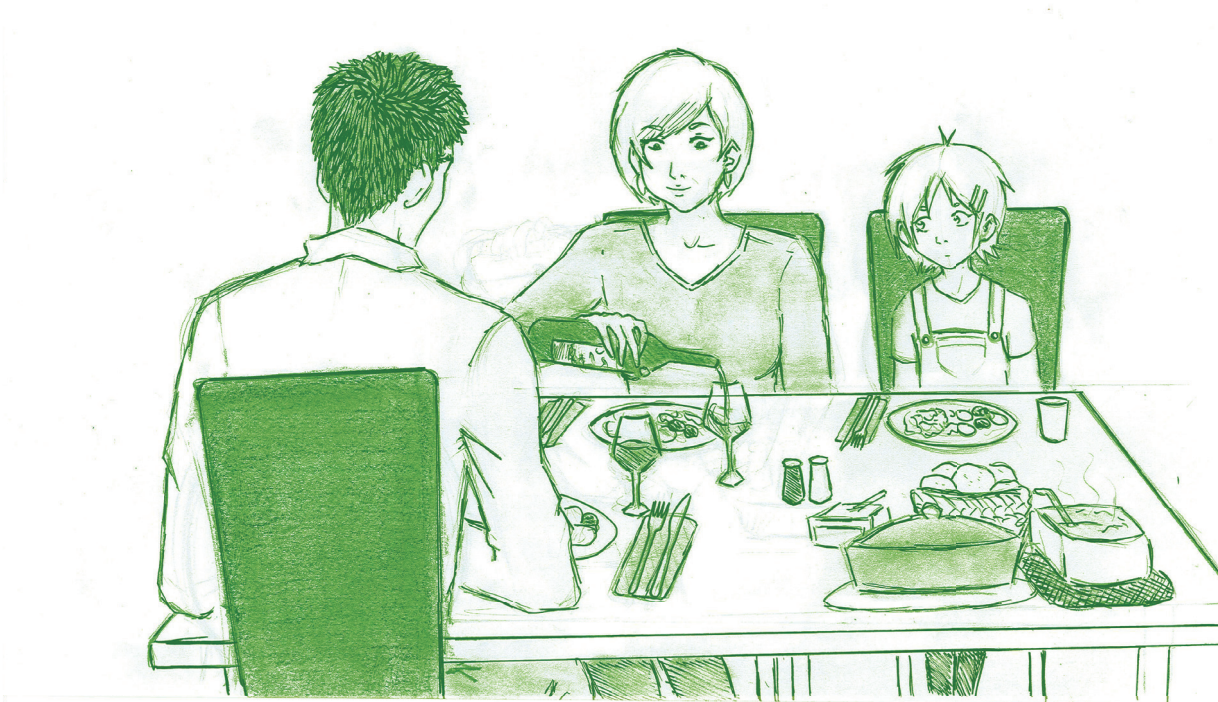
Purkuideoita

Minkälainen tunnelma kuvassa on? Mitä kuvassa olevat ihmiset sanovat toisilleen? Miten aikuisen pitäisi toimia tällaisessa tilanteessa? Entä pojan? Miten tilanne voisi päättyä parhain päin? Mitä pitäisi tehdä, ettei tilanne toistuisi? Mitä nuoremmille sisaruksille pitäisi sanoa? Mitä eri osapuolet voisivat oppia tilanteesta?

Kuva on tehty lähtökohtaisesti kuvaamaan tilannetta, jossa nuori on jäänyt kiinni päihdekokeilusta ja joutunut vanhemman puhutteluun. Osa pilottiryhmistä ei kuitenkaan nähnyt kuvalla lainkaan yhteyttä päihdeiden käyttöön, vaan esimerkiksi varastamiseen. Tällöin purku etenee lasten tarinoiden mukaan keskustellen.

Kouluttajan on hyvä tiedostaa, että kuvasta välittyvä viesti voi olla hyvinkin erilainen osallistujien kulttuuri- ja kokemustaustoista riippuen. Kuva on herättänyt paljon keskustelua muun muassa somalitaustaisten parissa. Kahden päihdekulttuurin välissä tasapainottelevan nuoren tilanne voi olla erityisen haastava ja nuoren alkoholikokeilut saattavat johtaa erittäin vakaviin konflikteihin perheen ja yhteisön sisällä. Muista kulttuuri-sensitiivisyys tämän kuvan kohdalla.

Kuva 5) Ruokapöydässä

Kysymykset

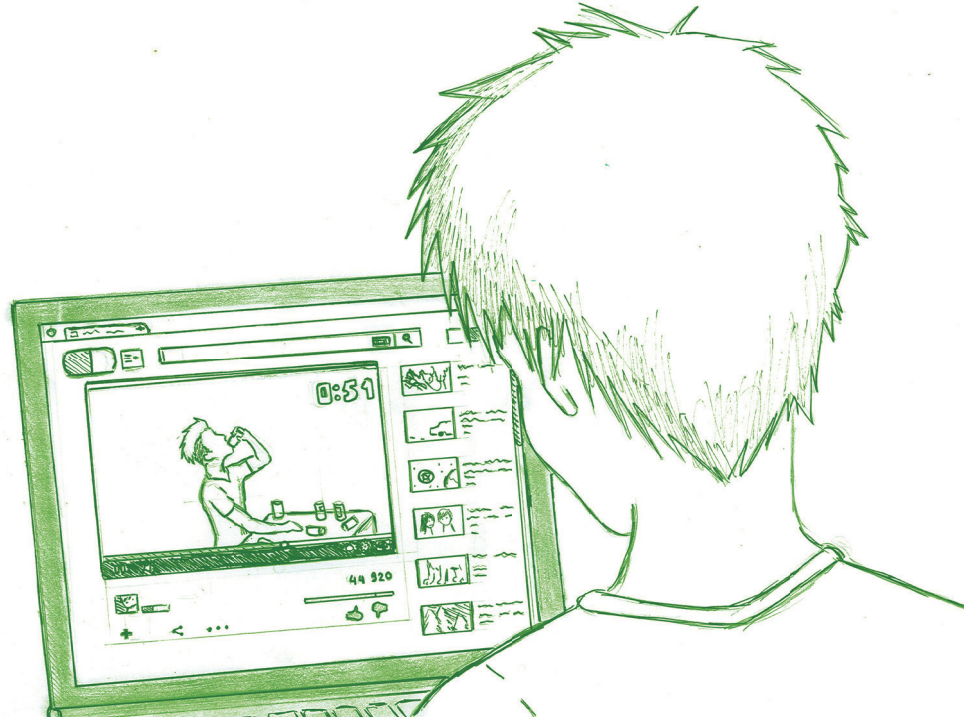
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä lapsi ajattelee?
- Mitä vanhemmat ajattelevat?

Purkuideoita

Kuva voi tuottaa ainakin kahdenlaisia tarinoita 1) lapsi on huolissaan vanhempiansa juomisesta tai 2) lapsi pyytää lupaa maistaa viiniä.

Miksi sinä juot? Jos ryhmä kirjoittaa tarinan, jossa lapsi pohtii äidin juomista, voitte keskustella esimerkiksi seuraavasti: 1) Mitä lapsi voisi tehdä, jos äidin juominen huolestuttaisi häntä? Mainitse, että koulussa on terveydenhoitaja ja koulukuraattori, joiden kanssa oppilas voi keskustella, jos oman vanhemman juominen huolestuttaa. Asiasta kannattaa toki keskustella oman vanhemman kanssa, mutta jos se ei auta, terveydenhoitajan tai kuraattorin kanssa voi miettiä, mitä tilanteessa voisi tehdä. 2) Mitä mieltä olette aikuisten alkoholinkäytöstä? Onko sellaista aikuisten alkoholinkäyttöä, joka ei haittaa tai häiritse lasta? Millaista se olisi?

Saanko maistaa? Jos ryhmä kirjoittaa tarinan, jossa tyttö pyytää lupaa maistaa viiniä, voitte keskustella esim. seuraavista asioista: 1) Miksi lapsi kysyy, saako maistaa? Hän luultavasti haluaisi maistaa uteliaisuuttaan, tai vain kokeilla, mitä äiti vastaisi. Oppilaille voi olla monia muita ehdotuksia maistamispyynnön syiksi. 2) Mitä arvelette, mitä vanhempi vastaisi? Jos vanhempi antaisi luvan, olisiko hänellä jotain ehtoja, esimerkiksi maistamisen määrästä? Jos vanhempi ei antaisi lupaa, miksi hän ei antaisi? Todetkaa, että alkoholi tuottaa lapsille ja nuorille suuremmat terveysriskit kuin aikuiselle, sillä esimerkiksi aivojen kehitys on heillä vielä kesken.

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä nuori ajattelee?
- Mitä vanhempi ajattelee?

Purkuideoita

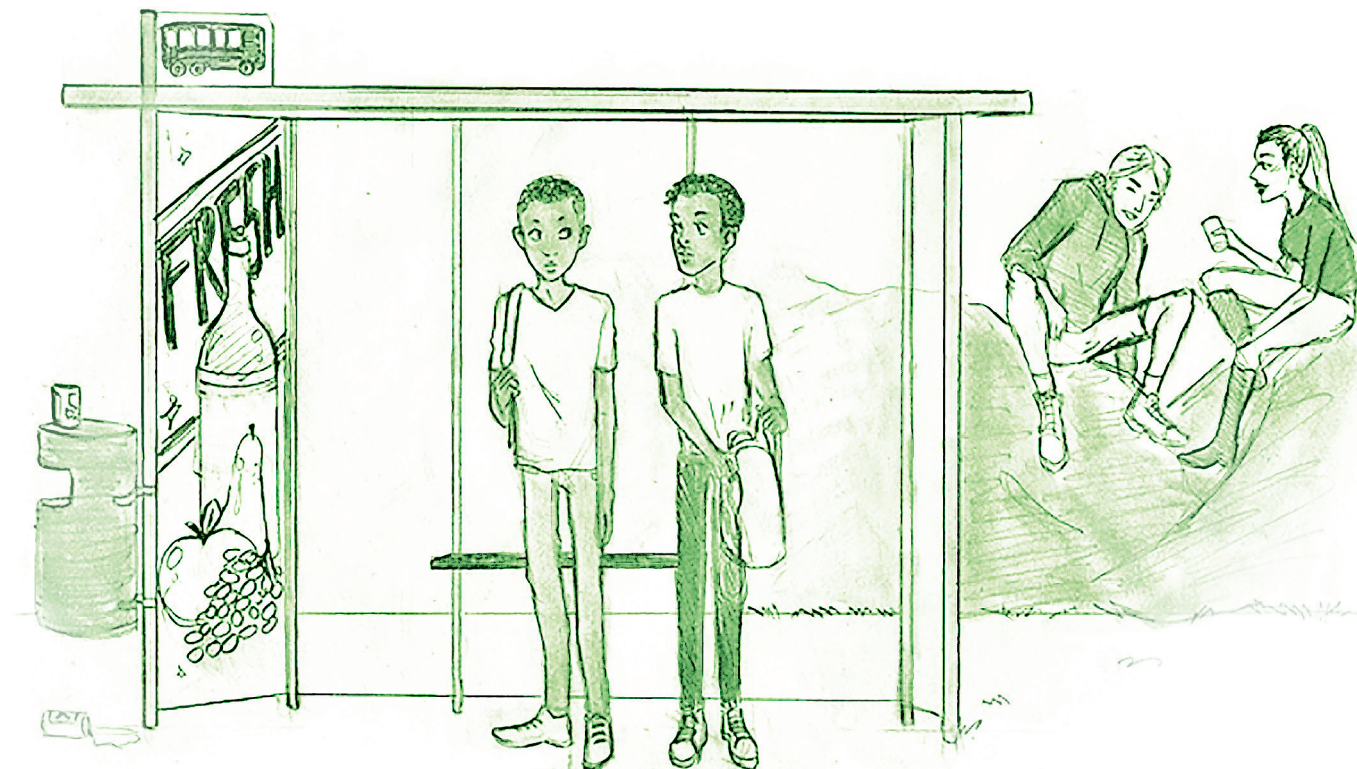
Tämä kuva herättää keskustelua ainakin siitä, 1) kannattaako hankkia tietoa päihteistä lukemalla jotakin sattumanvaraisesti netistä, 2) millaisia käyttäytymismalleja netissä olevista alkoholinkäyttövideoista voi saada.

Oppilaiden kirjoittamissa tarinoissa nuori saattaa esimerkiksi huolestua näkemästään (ymmärtää, että on paha juttu, kun joku juo itsensä tajuttomaksi), tai toisaalta ottaa mallia videon henkilöstä ja lähtee hankkimaan alkoholia. Voitte keskustella siitä, että median kuviin ja tunnelmiin reagoiminen on myös valintakysymys: jos jossakin tarinassa tehdään jotakin tyhmää, siitä ei tietenkään tarvitse ottaa esimerkkiä.

Muistuta oppilaita siitä, että:

- Verkosta tietoa hakiessa kannattaa aina tarkistaa lähde: kuka tekstin on kirjoittanut tai kuka on julkaissut videon? Mitä siinä sanotaan päihteistä – jos joku ti eto epäilyttää, mistä sen voisi tarkistaa? (Esimerkiksi omilta vanhemmilta tai opett ajalta, joltain viralliselta netti sivulta tai tietokirjasta.)
- Internetiä käytetään usein viihteenä, koska selailu ja videoiden katseleminen on kivaa. Lapset voisivat näyttää vanhemmilleen lempisivustojaan, keskustella siitä, millaisilla foorumeilla käyvät ja miten he itse osallistuvat siellä keskusteluihin.
- Lapset törmäävät nettisivustoilla tai televisiossa päihteistä kertoviin videoihin tai ohjelmiin. Kannattaa keskustella vanhempien kanssa siitä, miltä päihteidenkäyttö kummankin mielestä näyttää ohjelmassa: miksi henkilöt näyttävät käyttävän päihteitä ja mitä muuta he olisivat voineet tehdä tilanteessa.
- Lasten kannattaa kertoa aina vanhemmilleen, jos ovat nähneet Internetissä tai televisiossa jotakin hämmentävää tai pelottavaa. Aikuiselta voi kysellä, mistä nähdyssä videossa tai kuvassa voi olla kysymys – voiko se olla totta vai lavastettua, toimitaanko siinä oikein, mikä siinä tuntuu lapsesta hämmentävältä, tai mitä aikuinen ajattelee siitä.
- Kannattaa muistaa myös käyttäytyä itse vastuullisesti netissä. Ei kannata julkaista tai jakaa sellaista materiaalia, mitä pitää itsekkin epäilyttävänä – esimerkiksi sisältöjen tai tekijänoikeuksien kannalta. Oma identiteettiä on hyvä suojata: omia yhteystietoja ei pidä laittaa mihinkään näkyville tai antaa tuntemattomille.

Kuva 7) Bussipysäkillä

Kysymykset

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miltä tilanne näyttää pysäkillä odottavien poikien mielestä?
- Miltä pojista tuntuu?
- Miten pojat pystyisivät keskustelemaan näkemästään kotona?
- Mitä seuraavaksi tapahtuu?

Purkuideoita

Eri kulttuureissa suhtaudutaan eri lailla alkoholiin. Saattaa olla, että pysäkillä seisovat pojat ovat taustaltaan muslimeita. Tiedätkö, miten heidän kulttuurissaan suhtaudutaan päihteiden käyttöön? Mitä eri kulttuurit voisivat oppia toisiltaan?

Keitä kalliolla istuvat nuoret ovat? Miten he suhtautuvat päihteisiin? Jos pysäkillä ja kalliolla istuvat nuoret alkaisivat keskustella, mitä he sanoisivat toisilleen? Mitä nuoret voisivat oppia toisiltaan?

Koulumatkalla voi törmätä moniin tilanteisiin, joihin liittyy päihteiden käyttöä. Minkälaisiin? Mitä tunteita ja ajatuksia tilanteet herättävät? Miten näissä tilanteissa pitäisi toimia?

Useat pilottiryhmät ovat nostaneet kuvan yhteydessä esille pelon tunteen. Lapset ja nuoret kokevat usein turvattomiksi paikat, joissa on päihteidenkäyttäjiä. Kaupunki kuuluu kaikille on yksi toimintamalli, jonka avulla voidaan vähentää ennakkoluuloja ja pelkoja sekä ehkäistä mahdollisia vaara- ja uhkatilanteita. Toimintaohjeet on suunniteltu yhdessä poliisin kanssa. Kysy lisää EHYT ry:stä.

Oppitunnin tavoitteet: Pohtia, mitä vanhempien pitäisi tietää nuorten vapaa-ajasta, ja miten nuorten ja aikuisten päihteidenkäyttö on näyttäytynyt oppilaille omalla alueella. Jos oppitunnit 1 ja 2 pidetään peräkkäin, ensimmäisen oppitunnin tehtävien purkuun kannattaa käyttää hetki toisen tunnin alusta.

Tunnin kulku

1. RYHMÄTEHTÄVÄN PURKU EDELLISELTÄ TUNNILTA JATKUU
2. POST-IT TEHTÄVÄ
3. TEHTÄVÄN PURKU

1. RYHMÄTEHTÄVÄN PURKU EDELLISELTÄ TUNNILTA JATKUU (10 min)

2. POST-IT TEHTÄVÄ: TERVEISIÄ VANHEMPAINILTAAN (15 min)

Oppituntimallin diat 17-21

Tehtävän tavoite: Koota oppilaiden ajatuksia vanhempainiltaa varten. Rohkaista oppilaita keskustelemaan vapaa-ajanvietostaan sekä alkoholista ja tupakasta vanhempiensa kanssa aina tarvittaessa. Aihe ei ole tabu, vaan siitä saa ja pitääkin keskustella.

Ohjaaja kertoo, että seuraavaksi kirjoitetaan oppilaiden omia ajatuksia kerrottavaksi vanhemmille vanhempainillassa. Vanhempainillassa vastauksia käytetään nimettöminä niin, että vanhemmat saavat keskustella niistä: esimerkiksi näyttämällä niitä powerpointilta tai laittamalla ne seinälle katseltaviksi. Tehtävä voidaan tehdä joko pienryhmissä tai yksilötehtävänä.

Kulku:

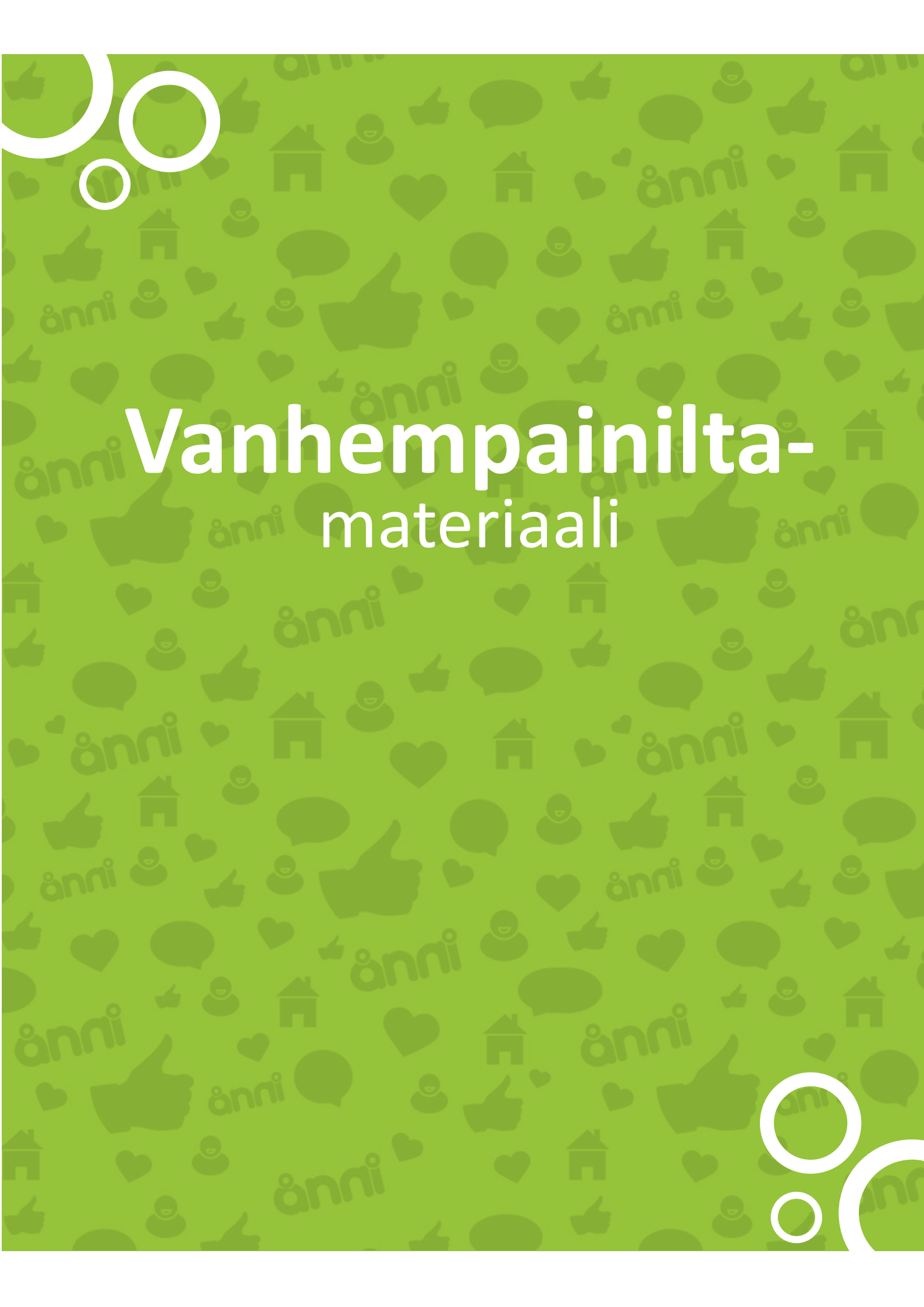
- Jokaiselle oppilaalle tai pienryhmälle jaetaan 4 post-it lappua
- Ohjaaja näyttää powerpointilta alla olevat kysymykset
- Jokainen oppilas tai ryhmä kirjoittaa lappuihin vastauksia: yksi vastaus/lappu.
- Laput viedään luokan etuosaan ohjaajan esille laittamiin neljään paperiin, joissa lukee otsikkona yksi kysymys. Näin saadaan samaan kysymykseen liittyvät vastaukset suoraan samaan paperiin.

Kysymykset:

- 1) Mitä vanhempien pitäisi tietää teidän ikäistenne vapaa-ajasta?
- 2) Mitä ajattelette nuorten tupakoinnista ja alkoholin käytöstä omalla asuinalueellanne?
- 3) Kenen pitäisi mielestänne puuttua alaikäisten päihteiden käyttöön?
- 4) Mistä alkoholiin tai tupakkaan liittyvästä asiasta haluaisitte keskustella aikuisen kanssa?

3. TEHTÄVÄN PURKU (20 min)

Tarkastellaan vastauksia yhdessä fläppi kerrallaan. Ryhmitellään samaan asiaan liittyvät post-it laput samoihin kohtiin: esimerkiksi vapaa-aikakysymyksessä omana ryhmänään "missä lapsi on ja kenen kanssa" -tyyppiset vastaukset ja "mitä lapsi tykkää harrastaa" -tyyppiset vastaukset omana ryhmänään. Ohjaaja voi kysyä, mitä vastauksilla tarkoitetaan. Yhdessä voidaan pohtia myös, miksi johonkin aihepiiriin on tullut eniten vastauksia tai miksi juuri näistä asioista keskusteleminen on tärkeää oppilaille. Ohjaajan ei kannata nostaa esille sellaisia yksittäisiä vastauksia, jotka vaikuttavat arkaluontoisilta - ainakaan niin, että kysytään kuka tämän kirjoitti. Voidaan enemmänkin miettiä, mitä tällaisessa tilanteessa voisi tehdä. Lopuksi mietitään yhdessä, pitäisikö jotain vielä lisätä vanhempainiltaa varten.

Vanhempainilta- materiaali

VANHEMPAINILLAN TAVOITTEET JA KULKU

Tavoite: Käynnistää keskusteluja päihteistä vanhempien välillä vanhempainillassa, sekä vanhempien ja lasten välillä kodeissa. Jakaa hyviä käytäntöjä ja mielipiteitä esimerkiksi kotiintuloajoista. Pohtia yhdessä, miten arki sujuisi hyvin ja miten lapsilla ja nuorilla olisi riittävästi arjen ylittäviä kokemuksia, ettei niitä tarvitsisi hakea päihteistä. Havainnollistaa oppilaiden tekemien tarinatehtävien avulla lasten mielikuva alkoholiin ja tupakkaan liittyen.

Vanhempainillan kulku

1. ALUKSI: Esittäytyminen, vanhempainillan tavoitteet ja teemaan virittäytyminen
2. TARINAT-osuus (45-65 min)
3. OPPILAIDEN AJATUKSIA-osuus (10-15 min)
4. LOPPUSANAT (5-10 min)

Vanhempainillan kesto: Malli on suunniteltu sovellettavaksi noin 1,5-2 tunnin pituisessa vanhempainillassa. Mallia voidaan helpsoti muokata, jos aikaa on vähemmän käytettävissä. Ohjaaja voi tällöin valita materiaalista ne tehtävät ja osiot, jotka kulloinkin palvelevat parhaiten koulun ja vanhempien tarpeita

1.ALUKSI (20 min)

Vanhempainiltamallin diat 1-5

ESITTÄYTYMINEN (dia 2)

Jos osallistujia on vähän, jokainen kertoo vuoron perään nimensä. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää oppitunnilta yksi tuttua adjektiivilistaa.

Esittäytyminen adjektiivilistan avulla: Ohjaaja pyytää paikallaolevia nousemaan seisomaan. Hän kertoo kohta luettelevansa erilaisia hyviä ominaisuuksia. Kun joku arvelee, että mainittu ominaisuus sopii häneen itseensä, hän voi istua. Ohjaaja luettelee ominaisuuksia, kunnes kaikki istuvat.

Ahkerä

Taiteellinen

Sporttinen

Muista huolehtiva

Osaa antaa muille puheenvuoron

Iloinen

Reipas

Huumorintajuinen

Ja, jos joku on vielä seisomassa, hän on ainakin vaatimaton ja voi istua

Purku: Kerro, että sama harjoitus tehtiin luokassa. Siellä keskusteltiin, että jokainen on taitava jossakin, jokaisella on hyviä ominaisuuksia. Jokaiselle on myös jotain uutta opittavaa. Ei ole mitään ”taikajoumaa”, joka tekisi meistä yhtäkkiä rohkeampia tai aikuisempia. Jokainen ihminen kasvaa omaan tahtiinsa ja omanlaisekseen. On tärkeää, että ihmiset arvostavat toisiaan ja tarvittaessa auttavat toisiaan. Kukaan ei saa painostaa muita esimerkiksi päihteiden käyttöön tai muuhun sellaiseen, josta voi seurata itselle tai muille haittaa tai tarpeetonta pahaa mieltä.

VANHEMPAINILLAN TAVOITTEET JA TEEMAAN VIRITTÄYTYMINEN (diat 3-5)

Vanhempainillan tavoitteena on

Dia 3: Tukea vanhempia päihdekasvatustehtävässään

- Aikaansaada aktiivista keskustelua päihdekysymyksistä vanhempien välille
- Jakaa vanhempien kesken hyviä arjen käytäntöjä esimerkiksi kotiintuloaikoihin liittyen
- Pohtia yhdessä mistä nuoret voisivat löytää arjen ylittäviä kokemuksia ilman, että jännitystä tarvitsisi hakea alkoholikokeiluista
- Tehdä lasten ja nuorten arkea ja ajatuksia tutuksi vanhemmille oppilaiden tuottamien tarinoiden kautta
- Havainnollistaa kuvien kautta, miten erilaiset sosiaaliset tilanteet haastavat kannustaa vanhempia ottamaan päihdeasiat puheeksi kotona lasten kanssa

Dia 4: Mistä koululaiset saavat tietoa tai käyttäytymismalleja päihteisiin liittyen?

Dia 5: Mitä toivotte vanhempana koulun päihdekasvatukselta?

2.TARINAT (45-65 min)

Vanhempainiltamallin diat 6-13

Materiaalit: Seitsemän piirroskuvaa, jotka löytyvät ohjekirjan lopusta. Oppilaiden Juteltaisko?-oppitunnilla tuottamat tarinat tai vaihtoehtoisesti diasarjan lopusta löytyvät mallitarinat. Purkua varten opettajan apukysymykset.

Tehtävän tavoite: Vanhemmat keskustelevat oppilaiden kirjoittamista tarinoista ja näkevät, kuinka oppilaat jäsentävät alkoholin käyttöön ja tupakointiin liittyviä tilanteita keskustellessaan ikäistensä kanssa. Jos aika-tilallisesti mahdollista, vanhemmat tuottavat myös itse tarinoita, joita verrataan lasten tarinoihin. Tarinat -osuus voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla. Jos aikaa on käytössä enemmän, valitaan toteutustapa 1. Jos aikaresurssi on tiukka, valitaan toteutustapa 2.

	TOTEUTUSTAPA 1. (ryhmäkeskustelu 15min+ purku45 min)	TOTEUTUSTAPA 2. (n.40 min)
Miten?	<p>Jaetaan vanhemmat pienryhmiin (3-6 ryhmää). Jokaisesta ryhmästä valitaan yksi vanhempi, joka kirjaa keskustelun muistiin. Joka ryhmälle jaetaan yksi kuva, johon liittyvistä kysymyksistä keskustellaan pienryhmässä.</p> <p>Purku: Ryhmät esittelevät kuvat muille ja kertovat, mitä ovat keskustelleet siitä.</p> <p>Lopuksi ohjaaja näyttää koko ryhmälle oppilaiden kirjoittamat tarinat, jotka liittyvät kuviin.</p> <p>Keskustellaan tarinoiden herättämistä ajatuksista: miten oppilaat näkevät alkoholinkäyttöön ja tupakointiin liittyviä tilanteita? Miten heidän kanssaan kannattaisi keskustella asiasta?</p>	<p>Ohjaaja näyttää kuvat powerpointilta yksitellen. Niistä keskustellaan yhdessä: ohjaaja esittää kysymyksiä vanhemmille.</p> <p>Seuraavaksi ohjaaja näyttää vanhemmille oppilaiden kirjoittamat tarinat, jotka liittyvät kuvaan. Keskustellaan tarinoiden herättämistä ajatuksista: miten oppilaat näkevät alkoholinkäyttöön ja tupakointiin liittyviä tilanteita? Miten heidän kanssaan kannattaisi keskustella asiasta?</p>
Missä tilanteessa?	<p>Tämä toteutustapa sopii tilanteisiin, joissa tehtävä päästään aloittamaan ajallaan, tila mahdollistaa ryhmätyön, ja näyttää siltä, että vanhemmat saisi innostettua pohtimaan asioita itse ryhmätöinä. Jos ryhmiä on enemmän kuin 5, kahdelle ryhmälle annetaan sama kuva ja siihen liittyvät kysymykset pohdittaviksi.</p>	<p>Toteutustapa sopii tilanteisiin, joissa aikaa on käytettävissä rajallisesti tai jos osallistujia on niin vähän, että ryhmätyö ei tunnu luontevalta ratkaisulta.</p>

TOTEUTUSTAPA 1

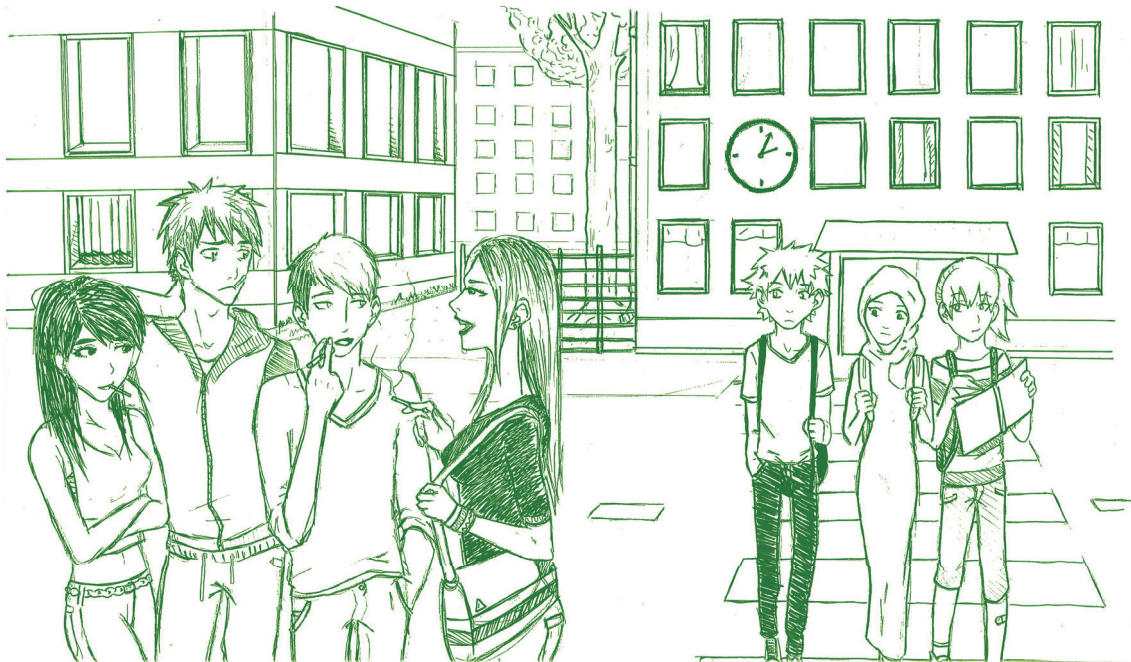
Pienryhmiin jakautuminen (postikorttimenetelmä) (n. 5 min)

Ohjaaja laskee, montako osallistujaa on paikalla. Hän pyrkii muodostamaan 4-6 hengen pienryhmiä. Kutakin ryhmää varten varataan kaksi korttia. Toinen korteista leikataan 4-6 palaseksi, sen mukaan kuinka monta osallistujaa ryhmään pyritään saamaan. Ehjät kortit asetellaan valmiiksi pöytiin, joihin pienryhmien on tarkoitus kokoontua. Jokainen vanhempi saa yhden kortin palasen ja hänen tehtävänsä on etsiä oma ryhmänsä: ne, joilla on saman kortin muut palat. Ryhmä menee siihen pöytään, jossa on samanlainen ehjä kortti.

Käytännön toteutus pöytäryhmissä (15 min. ryhmissä + purkukeskustelu n. 30 min)

Pöytiin jaetaan samat kuvat, joita oppilaat käyttivät tunnilla 1. Jokaiseen pöytään jaetaan yksi kuva. Vanhempien tehtävä on tutustua oppilaiden vastauksiin ja sen jälkeen keskustella omien kysymystensä avulla samoista kuvista seuraavasti:

Kuva 1)

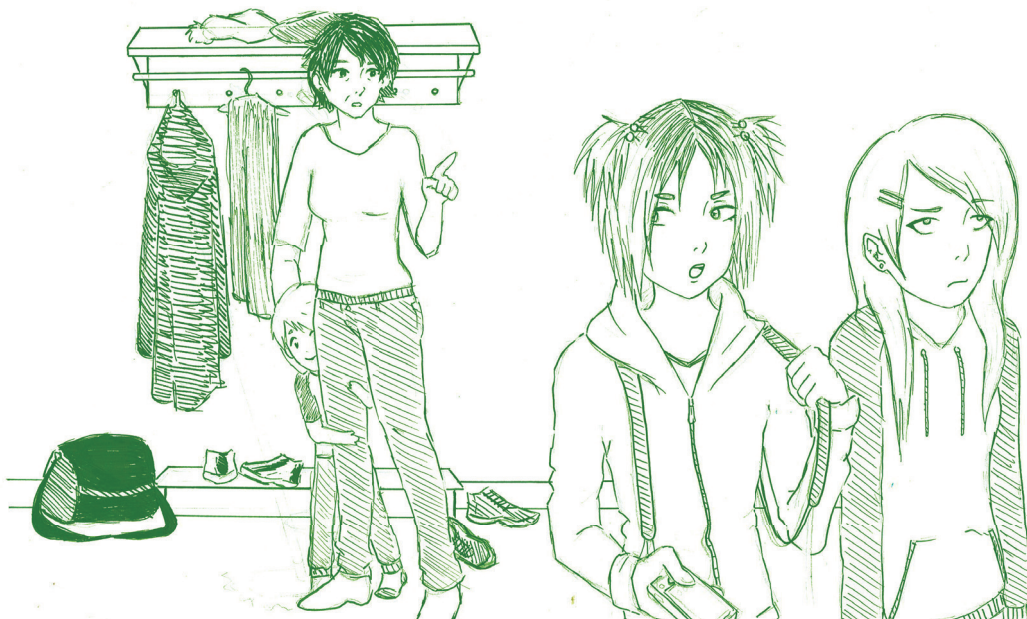
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä arvelette alakoululaisten ajattelevan tilanteessa?
- Mitä arvelette yläkoululaisten ajattelevat tilanteessa?
- Mitä itse ajattelette alaikäisten tupakoinnista?
- Millaisia ohjeita olette antaneet omille lapsillenne siitä, miten kannattaisi suhtautua muiden nuorten tupakointiin?
- Miten vanhemmat voivat vaikuttaa siihen, että lapset eivät alkaisi tupakoida?

Kuva 2)

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Keitä kuvassa on?
- Minkälainen tunnelma kuvassa on?
- Mitä tapahtuu seuraavaksi?
- Kenellä on vastuu tilanteessa?
- Mitä ovensuussa seisovat lapset ajattelevat?
- Mistä tekijöistä hyvä fiilis ja onnistuneet juhlat syntyvät?

Kuva 3)

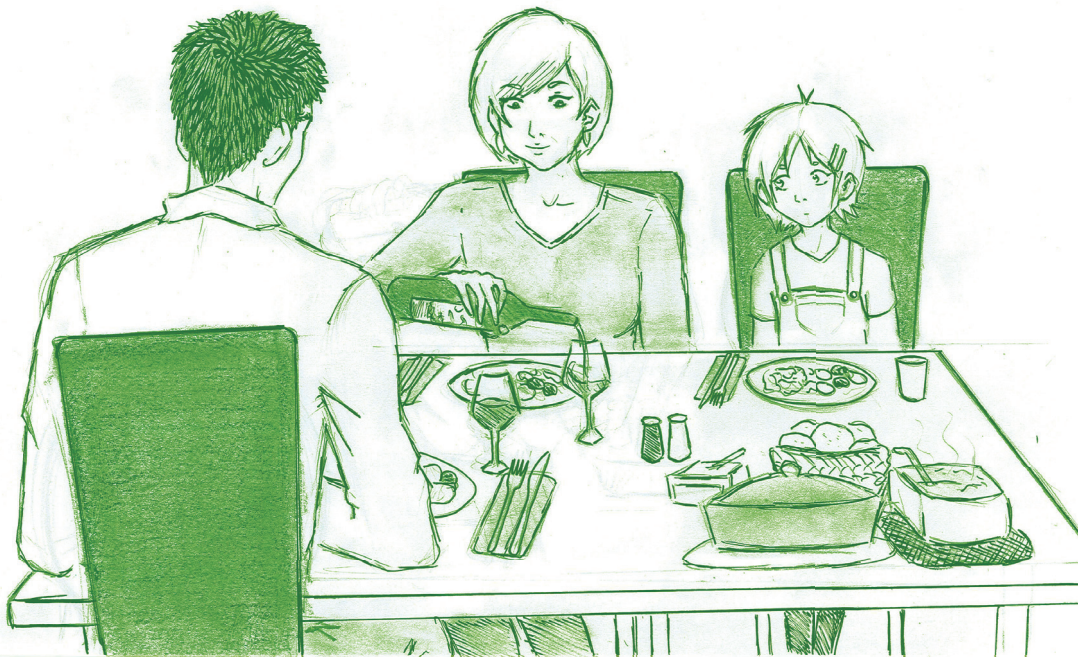
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä äiti voisi sanoa? Entä tytöt?
- Miksi vanhemman on tärkeää tietää, missä lapset ovat?
- Miten eri perheiden vanhemmat voisivat yhdessä huolehtia toistensa lasten vapaa-ajan turvallisuudesta?

Kuva 4)

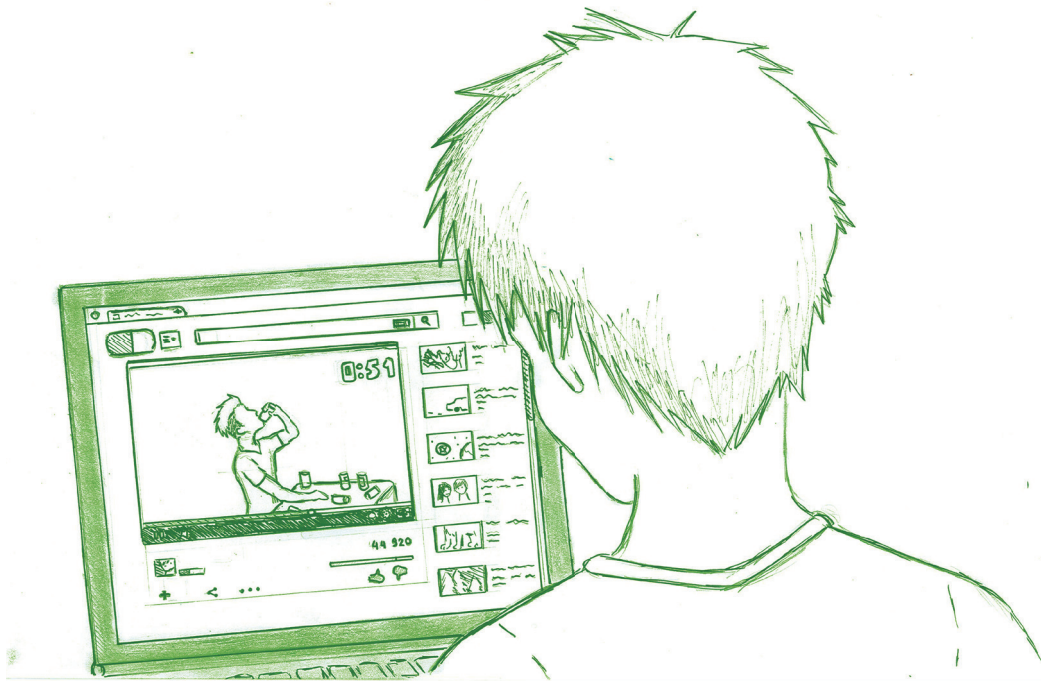
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miksi isä on vihainen?
- Miltä pojasta tuntuu? Mitä hän sanoo? Miksi poikaa pitää kuunnella?
- Miten vanhempien pitäisi toimia tällaisessa tilanteessa? Mitä pitäisi tehdä, ettei tilanne toistuisi?
- Miten kuvan tilanne etenee?
- Miten kuvan muut henkilöt kokevat tilanteen? Keitä he ovat? Miten heidän pitäisi huomioida?

Kuva 5)

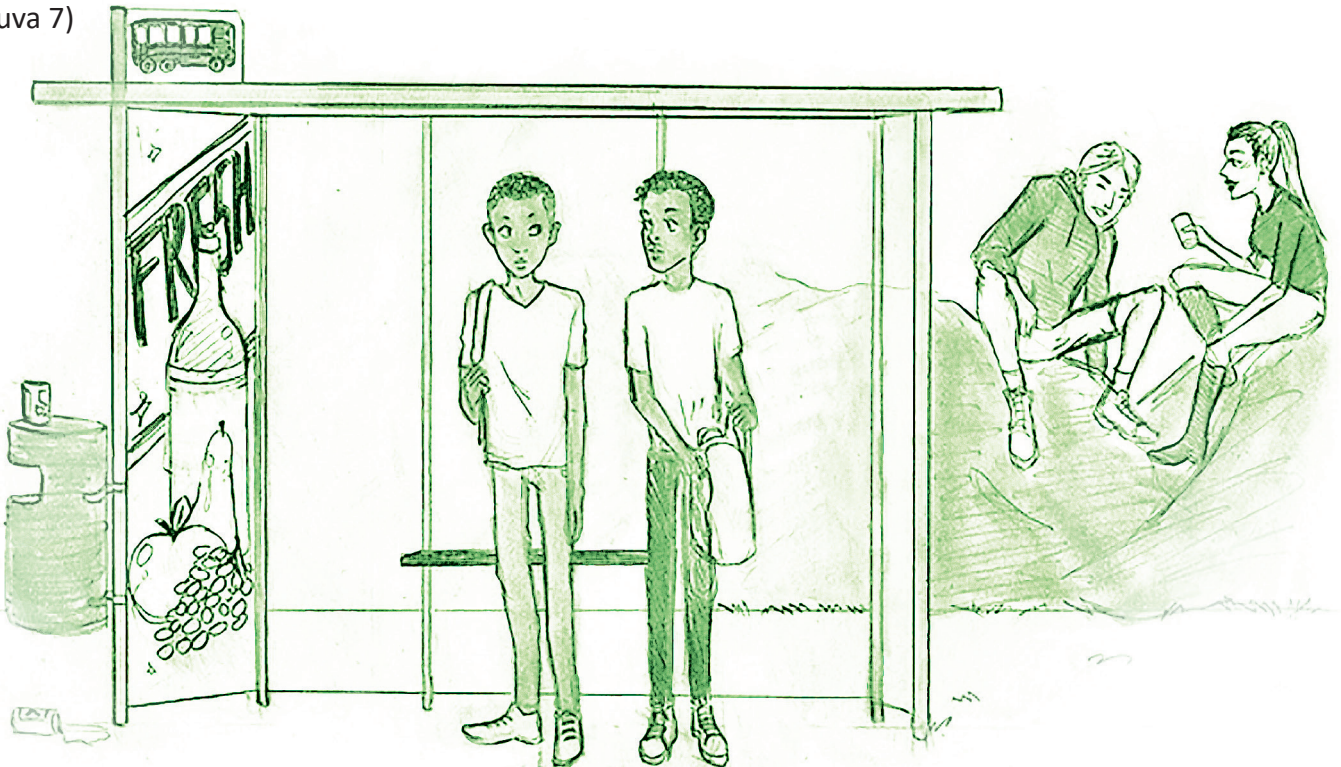
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä lapsi ajattelee?
- Mitä lapsi sanoo? Mitä vanhemmat vastaavat?
- Mitä vanhemman pitäisi ottaa huomioon omassa käyttäytymisessään?
- Voiko vanhempi käyttää alkoholia lapsen läsnä ollessa? Jos voi, niin millä ehdoilla?

Kuva 6)

- Mitä kuvassa tapahtuu? Minkälaisesta tilanteesta siinä on kyse?
- Mitä poika ajattelee?
- Miksi poika katselee juuri tätä videota?
- Mistä pojan ja vanhempien olisi hyvä keskustella?

Kuva 7)

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Keitä kuvassa näkyy?
- Mitä kuvan nuoret ajattelevat? Miltä heistä tuntuu?
- Jos pysäkillä seisovat nuoret ja kalliolla istuvat nuoret alkaisivat keskustella, niin mitä he sanoisivat toisilleen?
- Minkälaisiin tilanteisiin lapset ja nuoret voivat törmätä koulumatkalla?
- Mitä ohjeita vanhemmat voisivat antaa ikävien ja turvattomien tilanteiden varalle?

Tarinatehtävän purku: Vanhempien keskustelut. Ryhmät esittelevät vuoron perään oman piirroskuvansa ja nostavat yhteiseen keskusteluun ryhmässä syntyneitä ajatuksia ja pohdintoja. Muut paikallaolijat kommentoivat ja täydentävät ryhmän esitystä.

Oppilaiden tarinat. Ohjaaja näyttää vanhempien puheenvuorojen jälkeen samasta kuvasta oppilaiden kirjoittamia tarinoita.

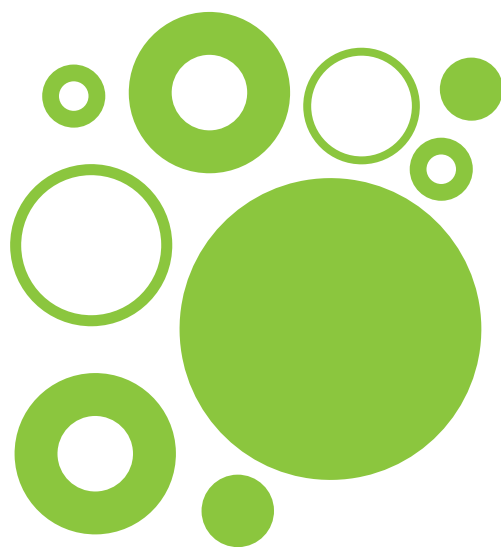
Keskusteltavaa:

- Mitä ajatuksia oppilaiden tarinat herättivät vanhemmissa?
- Erosivatko lasten ja aikuisten tarinat toisistaan? Miten?
- Minkälaisia väärinkäsityksiä lapsilla ja nuorilla voi olla päihdeasioihin liittyen?
- Mistä päihteisiin liittyvistä asioista vanhempien pitäisi keskustella lastensa kanssa? Miksi keskustelu on tärkeää?

TOTEUTUSTAPA 2

Jos aikaa on vähän käytössä, niin vanhempien pienryhmäkeskustelujen tilalle voidaan ottaa ohjaajan vetämä yhteiskeskustelu. Ohjaaja valitsee etukäteen mitkä kuvat ja kuinka monta kuvaa ohjelmaan mahtuu. Käsittelyyn otetaan kuva kerrallaan seuraavasti:

1. Ohjaaja näyttää vanhemmille kuvan diasarjasta
2. Yhteiskeskustelu: Vanhempien ajatuksia kuvaan liittyen
3. Ohjaaja näyttää vanhemmille oppilaiden kirjoittamia tarinoita kuvaan liittyen
4. Yhteiskeskustelu (kts. apukysymyksiä kohdasta Toteutustapa 1: Tarinatehtävän purku)

3. OPPILAIDEN AJATUKSIA (10-15 min)

Vanhempainiltoamallin diat 22-25

Tehtävän tavoite: Käydään läpi keskustellen oppilaiden vastauksia ja kommentteja oppitunnilla esitettyihin neljään kysymykseen.

Opettaja vie dioihin oppilailta post-it lapuilla kerätyt ajatukset. Vanhempien kanssa käydään keskustelua oppilaiden kommenttien pohjalta.

Kysymykset ja apukysymyksiä purkukeskusteluun

- **Mitä vanhempien pitäisi tietää teidän ikäistenne vapaa-ajasta?**
- **Mitä ajattelette nuorten tupakoinnista ja alkoholin käytöstä omalla asuin-alueellanne?**
- **Kenen pitäisi mielestänne puuttua alaikäisten päihteiden käyttöön?**
- **Mistä alkoholiin tai tupakkaan liittyvästä asiasta haluaisitte keskustella aikuisen kanssa?**

Purkukeskustelu: dia kerrallaan / samat kysymykset ovat dian muistiinpano-osiossa

1) **Mitä vanhempien pitäisi tietää teidän ikäistenne vapaa-ajasta?**

- Onko lasten kommentteissa jotakin yllättävää?
- Oletteko kyselleet lapsiltanne sellaisia asioita, joita he tuovat esille kommentteissaan?
- Miksi arvelette lasten maininneen juuri näitä asioita?
- Miksi lasten mielestä mahtaa olla tärkeää, että vanhemmat eivät "ihan koko ajan" tiedä, missä he ovat?

2) **Mitä ajattelette nuorten tupakoinnista ja alkoholin käytöstä omalla asuin-alueellanne?**

- Mitä arvelette, mikä on se asuinalue, jota lapset tässä ajattelevat?
- Missä alueellanne näkee nuoria polttamassa tai juomassa?
- (Kulkeeko alueella juttuja siitä, missä päin liikkuisi esimerkiksi huumeita?)
- Miksi olisi tärkeää keskustella lasten kanssa myös siitä, missä alueilla/ tilanteissa olette huomanneet nuorten käyttävän päihteitä?

3) **Kenen pitäisi mielestänne puuttua alaikäisten päihteiden käyttöön?**

- Onko lasten kommentteissa jotakin yllättävää?
- Kuinka voisitte puhua oman lapsen kanssa on puhua esimerkiksi omasta alkoholinkäytöstänne? Miten perustelisitte lapsellenne omaa suhtautumistanne alkoholiin?
- Millaisia arvoja haluaisitte välittää lapsillenne silloin, kun keskustelette heidän kanssaan päihteistä? Esimerkiksi miksi mielestänne on tärkeää, ettei ihmiselle tule päihdeongelmaa?

4) **Mistä alkoholiin tai tupakkaan liittyvästä asiasta haluaisitte keskustella aikuisen kanssa?**

- Onko lasten kommentteissa jotakin yllättävää?
- Mitä arvelette, miksi kommentit ovat tämän suuntaisia?
- Ottaisitteko yhteyttä lapsen kaverin vanhempiin, jos näkisitte lapsen kaverin humalassa tai tupakalla? Miksi?

Vanhempainiltoamallin dia 26

Ohjaaja kertoo loppupuheenvuorona seuraavaa:

5.-6.luokkalaisten kanssa kannattaa keskustella päihteistä, vaikka he eivät olisikaan aikeissa käyttää niitä tai vaikuta edes erityisen kiinnostuneilta. On hyvä kertoa yleisellä tasolla, (erään oppilaan sanoin ”jo yleissivistyksen vuoksi”), miksi ihmiset käyttävät päihteitä ja mitä riskejä päihteiden käyttöön liittyy. On myös hyvä jutella tilanteista, joissa lapsi näkee päihteidenkäyttöä: mitä tilanteessa oikein tapahtui? Miksi arvelette ihmisten toimineen, kuten he tilanteessa toimivat?

Aktivointi

Lopuksi vanhemmille esitetään kolme kysymystä

- 1) Kuinka moni teistä aikoo keskustella kotona lapsen kanssa siitä, mitä vanhempainillassa on puhuttu? (vastaus viittaamalla)
- 2) Mitkä ovat tärkeimmät asiat, joista aiotte puhua lapsenne kanssa. Jos nopeimmat kertoisivat kukin yhden asian. Jos kolme ei riitä, saa sanoa useamman pointin.
- 3) Mitä terveisiä haluatte, että oppilaille viedään tästä vanhempainillasta? Tähänkin pyytäisin kolme tai useampia pointteja, jotka kirjoitan muistiin tähän powerpointille. Viestit kerrotaan oppilaille luokassa. Olisiko teillä esimerkiksi jotain ohjeista oppilaille tai muita terveisiä?

Kiitos mielenkiintoisista keskusteluista!

KIRJALLISUUTTA

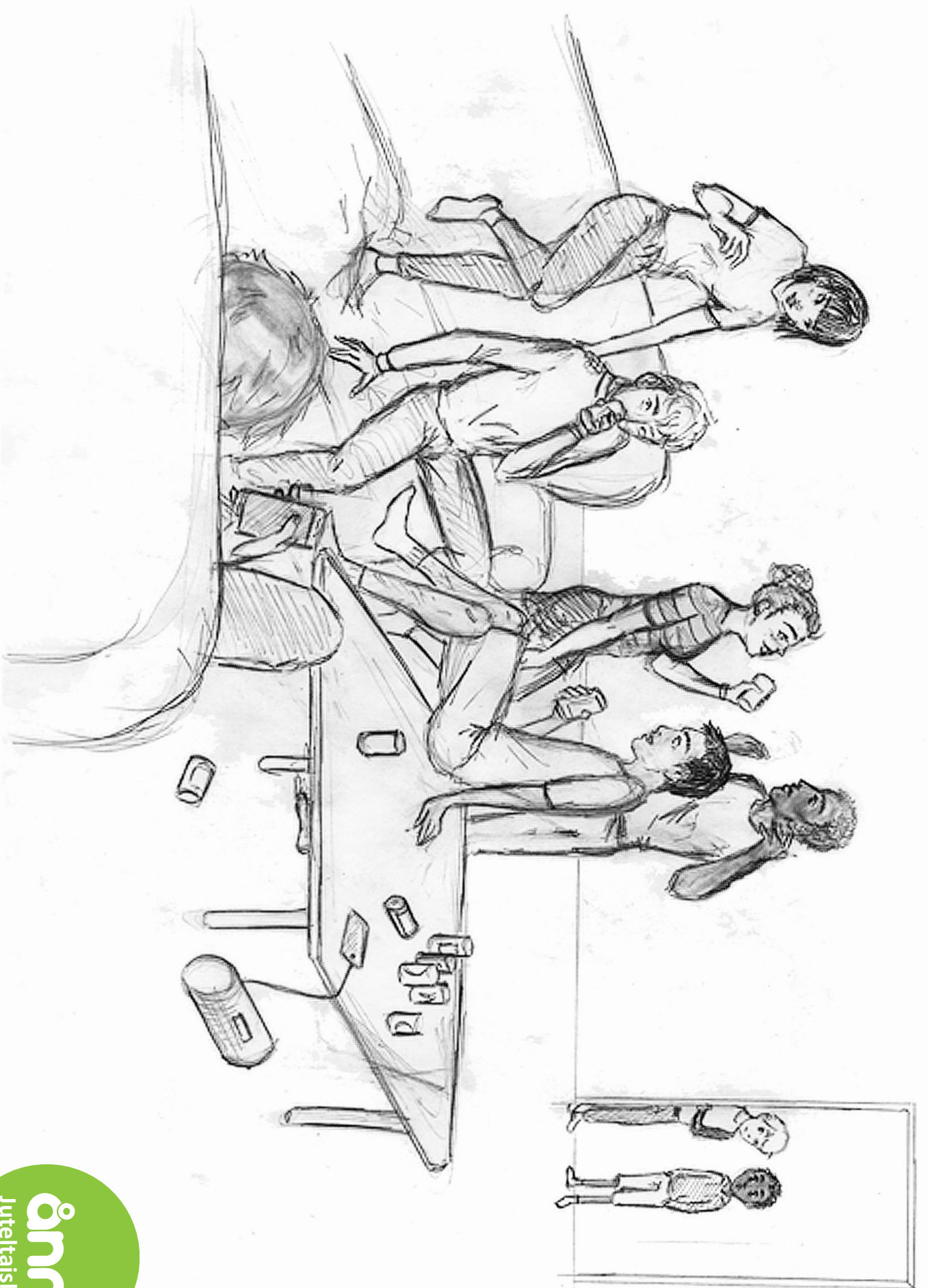
Lehto, Anna-Sofia., Katainen, Anu & Maunu, Antti. Riskinä toisten tahto? Laadullinen analyysi yhdeksäsluokkalaisten alkoholiin liittyvistä riskiymmärryksistä. S. 656–669. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012) (6). 2012.

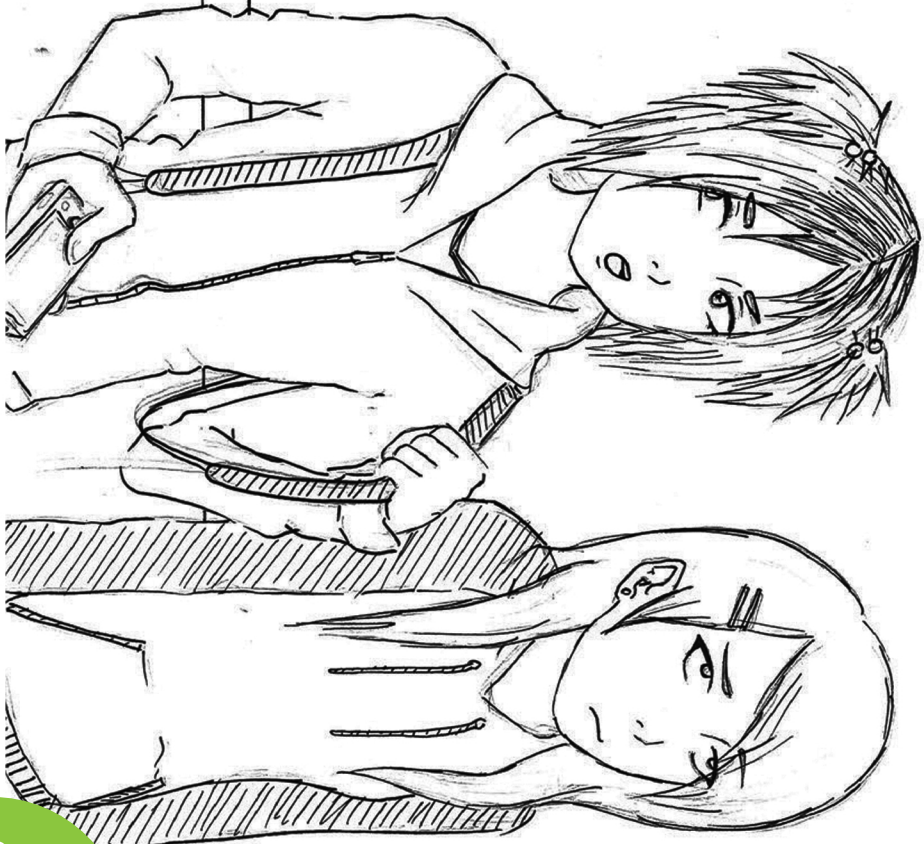
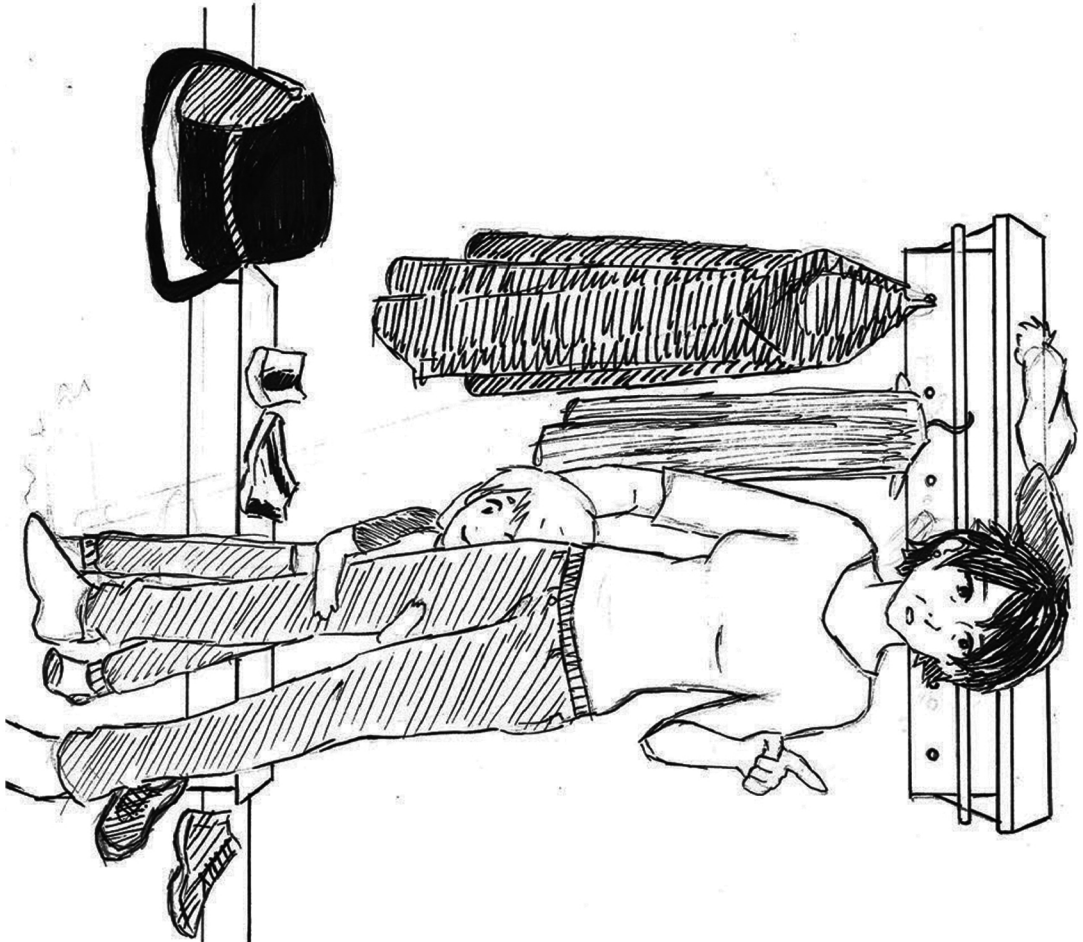
Maunu, Antti. Ryppäämällä ryhmäksi? Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. Pori: Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry ja Antti Maunu. 2012.

Myllyniemi, Sami. Osa III. Ylisukupolvinen hyvinvointi. S: 47–86. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.). Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 127, verkkojulkaisuja 53. Hybridit. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 46. 2012.

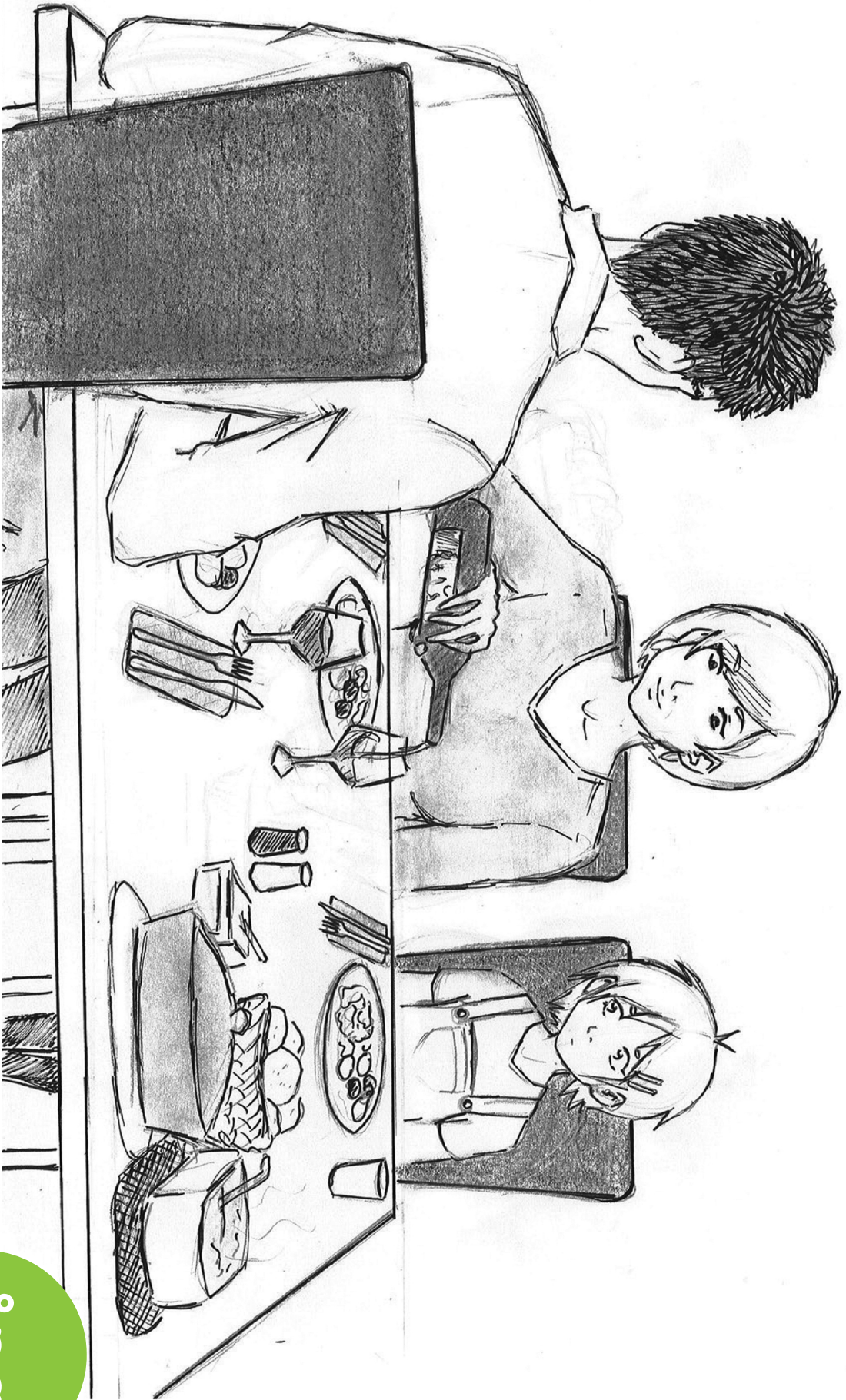
Warpenius, Katariina, Holmila, Marja, Tigerstedt, Cristoffer (toim.) Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013.

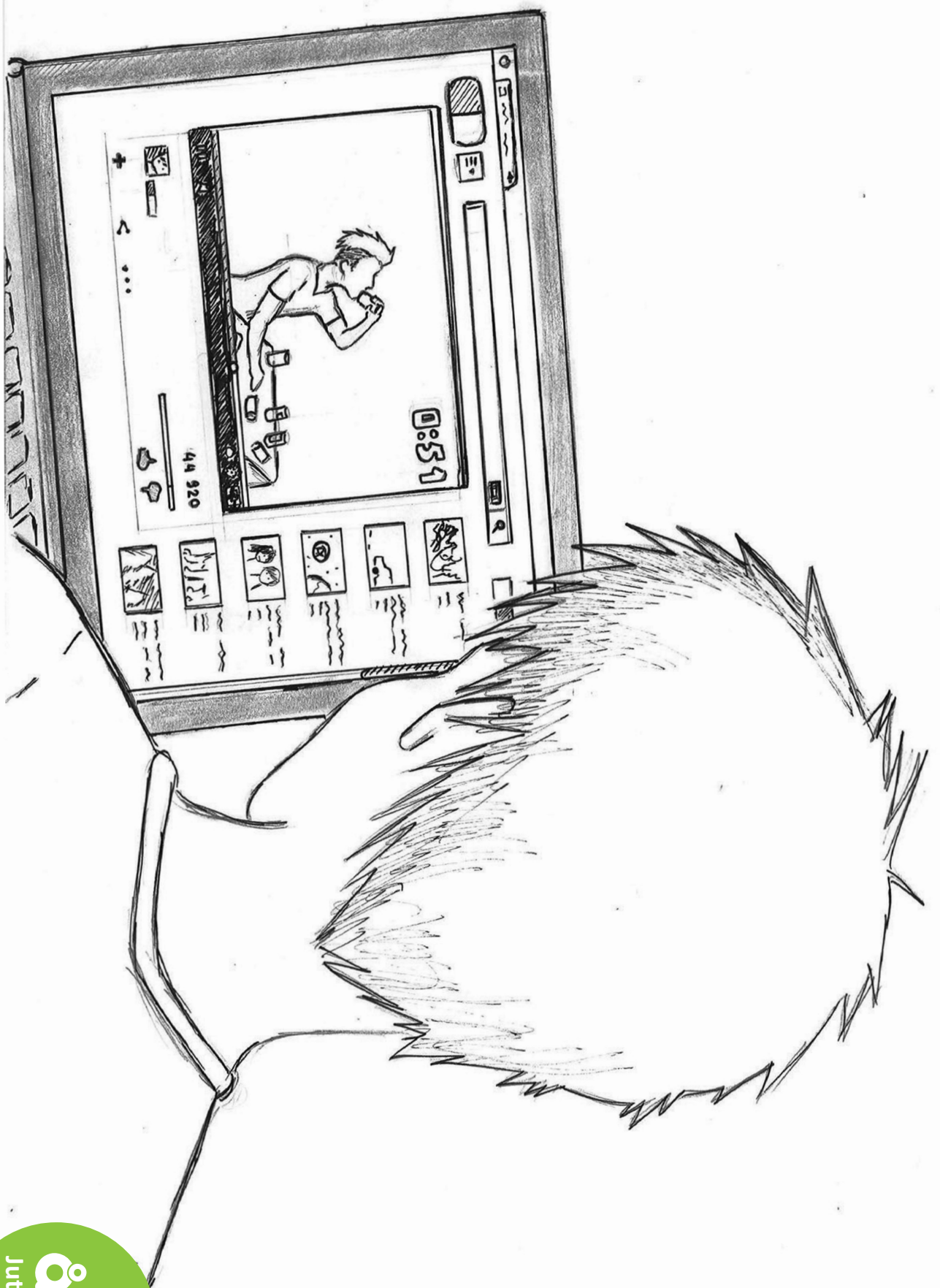

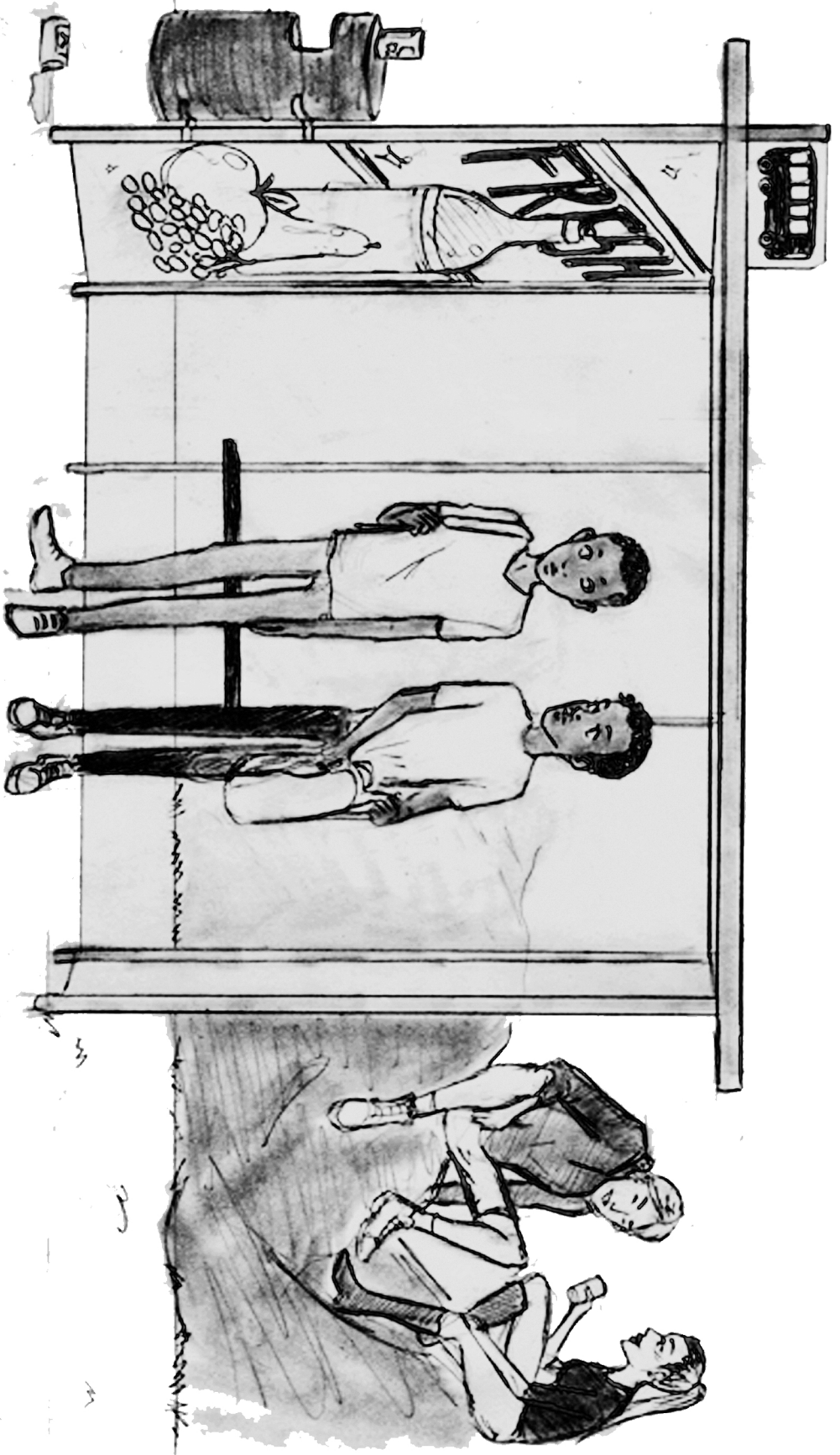

ånni

Juteltaisko? Päihdekasvatusta ikä- ja kulttuurisensitiivisesti

Mikä? Tarinoihin ja keskusteluun perustuva päihdekasvatusmenetelmä, joka antaa opettajalle valmiudet oppituntien ja vanhempainillan vetämiseen. Päihdekasvatusteemaa käsitellään sosiaalisten tilanteiden, arjen ilmiöiden sekä eri kulttuurien näkökulmasta.

Miksi? Lapsilla ja nuorilla on tutkitusti paljon kysyttävää päihteistä. Materiaali vastaa lasten tarpeeseen käsitellä heitä askarruttavia tupakointiin ja alkoholiin liittyviä kysymyksiä. Innovatiiviset, tarinalliset opetusmenetelmät innostavat lapsia. Vanhemmat ymmärtävät entistä paremmin, miten lapset ja nuoret näkevät ja kokevat erilaisia päihteisiin liittyviä tilanteita.

Kenelle? Alakoulun 5. ja 6.-luokkalaisille sekä heidän kasvattajilleen. Materiaali soveltuu sekä koulussa että vapaa-ajan harrasteryhmissä käytettäväksi. Juteltaisko? on saatavissa myös tilauskoulutuksena suomeksi tai ruotsiksi EHYT ry:stä (lue lisää: www.ehyt.fi)

Materiaalista on saatavilla eri kieliversioita.

www.anni.fi
www.innokyla.fi